

Vilniaus universiteto Profesorių emeritų klubo veiklos 2024 m. ataskaita

TURINYS

5	2024 m. VU PEK narių sąrašas
8	Susirinkimai ir susitikimai
24	PEK narių veikla 2024 m. pagal anketinę medžiagą
38	Išvykos
62	VU PEK valdybos darbas
70	1 priedas. Profesoriai emeritai žiniasklaidoje
77	2 priedas. Profesoriaus emerito V. Lakio 2024 m. kelionės
88	3 priedas. Profesorės emeritės Z.A. Kučinskienės laišakai iš Argentinos
98	Padėkos

Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubo valdyba (prezidentas V. Kučinskas, viceprezidentas A.F. Orliukas ir nariai: K. Jarašiūnas, V. Laurinavičius, E. Manstavičius), išrinkta 2023 m. vasario 7 d., savo veiklą 2024 m. vykdė pagal numatytas VILNIAUS UNIVERSITETO PROFESORIŲ EMERITŲ KLUBO NUOSTATŲ veiklos formas:

Susirinkimai, susitikimai, pokalbiai, diskusijos, ekskursijos, nuomonių tyrimas (apklausa), pareiškimų, kreipimusių rašymas, bendravimas su VU vadovybe, klubo narių jubiliejų paminėjimai, šventinių sveikinimų siuntimas ir kt.

2024 m. klubo nariais buvo 52 profesoriai emeritai.

2024 m. VU PEK NARIŲ SĄRAŠAS

1. Adolfas Abrutis	27. Antanas Feliksas Orliukas
2. Albinas Bagdonas	28. Viktorija Daujotytė-Pakerienė
3. Vytautas Balevičius	29. Vygantas Paulauskas
4. Eugenijus Butkus	30. Jonas Prapiestis
5. Zenonas Butkus	31. Vygintas Bronius Pšibilskis
6. Jonas Grigas	32. Šarūnas Raudys
7. Feliksas Ivanauskas	33. Ričardas Rotomskis
8. Kęstutis Jarašiūnas	34. Mifodijus Sapagovas
9. Benediktas Juodka	35. Kęstutis Sasnauskas
10. Gytis Juška	36. Vytautas Jonas Sirvydis
11. Algirdas Jurgaitis	37. Valdas Sirutkaitis
12. Domas Kaunas	38. Valerijus Smilgevičius
13. Kęstutis Kilkus	39. Algirdas Petras Stabinis
14. Liudvikas Kímtys	40. Bonifacas Stundžia
15. Vaidutis Kučinskas	41. Donatas Surgailis
16. Zita Aušrelė Kučinskienė	42. Vytautas Jonas Triponis
17. Juozas Kulys	43. Sigitas Tumkevičius
18. Vaclovas Lakis	44. Vytautas Usonis
19. Valdas Stanislovas Laurinavičius	45. Giedrius Uždavinyš
20. Antanas Laurinčikas	46. Povilas Vainilavičius
21. Romas Lazutka	47. Petras Henrikas Vaitkevičius
22. Jonas Mackevičius	48. Juozas Vidmantas Vaitkus
23. Eugenijus Manstavičius	49. Irena Valikonytė
24. Mykolas Michelbertas	50. Leonas Valkūnas
25. Robert Mokrik	51. Antanas Žilinskas
26. Gediminas Motuza Matuzevičius	52. Artūras Žukauskas

Dauguma klubo narių, 2024 m. spalio 14 d. susirinkusių į VU Mažąją aulą, užfiksuoti fotografo Ugniaus Bagdonavičiaus nuotraukoje.

Iš kairės į dešinę. Pirmoje eilėje: P. Vainilavičius, D. Surgailis, A.F. Orliukas, E. Butkus, A. Žukauskas, Z.A. Kučinskienė, V. Kučinskas, V.B. Pšibilskis, V.J. Sirvydis, A. Žilinskas, M. Sapagovas, F. Ivanauskas; antroje eilėje: V. Sirutkaitis, J. Mackevičius, V. Lakis, M. Michelbertas, L. Kimtys, E. Manstavičius, R. Rotomskis, J. Kulys, Š. Raudys, V.S. Laurinavičius, V. Paulauskas, L. Valkūnas; trečioje eilėje: V. Balevičius, S. Tumkevičius, A. Abrutis, G. Juška, V. Usonis, A. Jurgaitis, D. Kaunas, R. Mokrik, G. Motuza Matuzevičius, K. Sasnauskas, B. Stundžia, A. Bagdonas, R. Lazutka ir P.H. Vaitkevičius.

VU PEK valdybos sudarytas 2024 m. veiklos planas

(patvirtintas vasario 1 d. visuotiniame klubo narių susirinkime)

1. VU PEK susitikimas su VU Rektoriumi prof. R. Petrausku. Planuojama spalio mėn. (atsakingas prof. V. Kučinskas).
2. Vilniaus universiteto Rektorių qžuolų alėjos atidarymas VU Botanikos sode Kairėnuose ir VU 445 metų jubiliejaus paminėjimas. VU Rektoriumi prof. M. Biržiškai pagerbti skirto qžuoliuko sodinimas. Planuojama balandžio 8 d. 13 val. (atsakingi: prof. V. Kučinskas, prof. A.F. Orliukas ir dr. A. Skridaila).
3. Gegužės mėn. 30 d. (žydint alyvoms) tradicinė išvyka į VU Botanikos sodą Kairėnuose. Susitikimas su įdomiu žmogumi (atsakinga VU PEK valdyba).
4. Išvyka į Šiaulius. Pažintis su VU Šiaulių akademija, muziejų lankymas. Planuojama birželio mėn. (atsakingi: prof. V. Laurinavičius ir prof. V. Kučinskas).
5. Dviejų dienų išvyka į Žemaitiją ir Mažąją Lietuvą. Pažintis su istorinėmis Lietuvos vietomis ir gamtos paminklais. Nakvynė Palangoje VU konferencijų, seminarų ir poilsio centre Romuva. Planuojama rugsėjo 11-12 d. (atsakingi: prof. E. Manstavičius, prof. M. Michelbertas ir prof. D. Kaunas).
6. Mokslo naujienos. Diskusija dirbtinio intelekto klausimais. Planuojama lapkričio mėn. (atsakingi: prof. E. Manstavičius, prof. A.F. Orliukas ir prof. V. Kučinskas). Šių diskusijų planuojama rengti kartu su VILNIUS TECH profesoriais emeritais.
7. VU PEK susitikimai su VU padalinių administracijomis. Metų pabaigoje numatoma išvyka į VU GMC (atsakingas prof. V. Laurinavičius).
8. Bendradarbiavimas su VU bibliotekos Rankraščių skyriaus vadove Inga Liepaite rūpinantis išsaugoti PE kūrybinį palikimą. VU PEK valdybos išvyka į VU biblioteką. Planuojama gegužės mėn. (atsakingi: prof. I. Valikonytė, prof. D. Kaunas ir prof. V. Kučinskas).
9. Naujų VU PE narių priėmimas į Klubą (VU PEK valdyba).
10. Tiesnės VU PEK tinklalapio turinio tobulinimas (atsakingi: prof. E. Manstavičius ir prof. V. Kučinskas).

SUSIRINKIMAI IR SUSITIKIMAI

VU PEK narių visuotinis ataskaitinis susirinkimas. 2024 m. vasario 1 d.

Susirinkime dalyvavo 26 VU profesoriai emeritai: A. Bagdonas, G. Juška, A. Jurgaitis, D. Kaunas, L. Kimtys, V. Kučinskas, A.Z. Kučinskienė, J. Kulys, V. Lakis, V.S. Laurinavičius, E. Manstavičius, G. Motuza Matuzevičius, M. Michelbertas, R. Mokrik, A.F. Orliukas, M. Sapagovas, K. Sasnauskas, V.J. Sirvydis, V. Smilgevičius, A.P. Stabinis, B. Stundžia, V.J. Triponis, P.H. Vaitkevičius, I. Valikonytė, A. Žilinskas ir A. Žukauskas.

Dienotvarkėje:

1. PEK valdybos 2023 m. veiklos ataskaita ir jos tvirtinimas.
2. PEK 2024 m. veiklos planas.
3. Einamieji reikalai.

1. Susirinkimui pirmininkavo PEK prezidentas prof. Vaidutis Kučinskas. Iš pradžių jis pagerbė nedalyvaujančius jubiliatų profesorius emeritus: Kęstutį Jarašiūną (80-mečio proga) ir Joną Mackevičių (85-mečio proga). Po to apžvelgė 85-ąjį jubiliejų švenčiančio profesoriaus emerito Vytauto Jono Triponio iškilų mokslinę, pedagoginę ir visuomeninę veiklą; nuoširdžiai pasveikino ir kartu su prof. Eugenijumi Manstavičiumi įteikė gėlių puokštę.

Prezidentas pristatė valdybos patvirtintą 2023 m. PEK veiklos ataskaitą. Ji išleista atskira knygele ir įdėta į el. svetainę ([https://www.vu.lt/draugijos-klubai-asociacijos/Vilniaus_universiteto_profesoriu_emeritu_klubas_\(PEK\)](https://www.vu.lt/draugijos-klubai-asociacijos/Vilniaus_universiteto_profesoriu_emeritu_klubas_(PEK))). Baigdamas prof. V. Kučinskas pasidalijo mintimis apie valdybos veikloje išskylančias problemas.

Diskusijoje dėl ataskaitos tvirtinimo dalyvavo profesoriai emeritai: klubo viceprezidentas A.F. Orliukas, B. Stundžia, valdybos narys V.S. Laurinavičius, D. Kaunas ir A. Žukauskas.

Pabaigoje prezidentas pakvietė balsuoti už valdybos pateiktą ataskaitą, pamindamas ir prof. K. Jarašiūno atskirą nuomonę, išsakytą susirinkimo išvakarėse el. paštu.

Susirinkimo dalyviai Ataskaitai vieningai pritarė.

2. Vėliau prezidentas supažindino susirinkimo dalyvius su PEK 2024 m. veiklos plano projektu. Jis pateiktas šios ataskaitos pradžioje. Nepritariančiųjų išvardytiems punktam nebuvo. Praktinius renginių klausimus sutarta toliau derinti.

3. Aptarti PEK narių susirinkimų ir valdybos posėdžių protokolų viešinimo ir archyvacijos klausimai bei finansiniai reikalai.

Mažoji aula. 2024 m. spalio 24 d.

VU profesorų emeritų klubo nariai susitiko Mažonoje auloje bendrai nuotraukai. Dalyvavo gerai nusiteikę 38 profesorų emeritų klubo nariai. Jie užfiksavo fotografo Ugniaus Bagdonavičiaus nuotraukoje, pateiktoje ataskaitos pradžioje.

Po to buvo pagerbti jubilatai. **Profesorių emeritų Vygantą Paulauską 80-mečio proga** sveikino prof. Donatas Surgailis:

Man labai malonu pristatyti ir pasveikinti jubiliejaus proga Vygantą Paulauską, kurį gerai ir artimai pažįstu nuo pat pirmo kurso. Tai, kad abu tapome matematikais, nemažai lėmė atsitiktinumas (bent mano atveju), nes stojome į tuometį Kauno Politechnikos institutą (KPI) ir, ko gero, būtume tapę inžinieriais, bet likimas lėmė kitaip.

Tuo metu (1962 m.) matematika Lietuvoje buvo pakilime, VU vadovavo Jonas Kubilius, kuris buvo labai įtakingas ir sugebėjo įkalbėti KPI rektorių K. Baršauską perkelti grupę gabių studentų į Vilnių studijuoti matematikos, tarp jų ir Vygantą bei mane. Vilniuje Vygantas neabejotinai buvo matematikų kurso lyderis, puikiai baigė Universitetą, po metų apgynė kandidatinę disertaciją, o dar po kelių metų daktarinę ir tapo VU profesorium. Jonas Kubilius turėjo didelių planų, kaip plėtoti matematikos mokslą ir Matematikos fakultetą. Vygantui teko vadovauti katedrai, seminarams ir doktorantams, organizuoti mokslinį darbą, studijų procesą ir daugybę kitų pareigų, su kuriomis jis puikiai tvarkėsi. Visų Vyganto pasiekimų ir nuopelnų matyt čia vardinti neverta, bet kai ką paminėsiu. Keturi jo mokiniai tapo VU profesoriais. Vygantas buvo ilgametis Tarptautinės Vilniaus tikimybių teorijos ir matematinės statistikos konferencijos organizatorius, Lietuvos matematikos rinkinio vyr. redaktorius (iki šio laiko), LMA matematikų sekcijos pirmininkas ir daugybę kitų pareigų. Vilniaus universitetas gali juo didžiuotis. Nuo savęs galiu pridėti, kad Vygantas yra puikus ir šiltas žmogus, turintis gerų draugų ir gražią šeimą, puikius vaikus, anūkų ir proanūkių.

Linkiu Vygantui geros sveikatos ir visokeriopos sėkmės.

Profesorių emeritą Mifodijų Sapagovą 85-mečio proga pristatė ir pasveikino prof. Feliksas Ivanauskas:

Profesorius habilituotas daktaras Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys Mifodijus Sapagovas yra šiuolaikinės matematikos šakos – skaičiavimo matematikos – mokslinių tyrimų pradininkas Lietuvoje. Jo sukurti netiesinių diferencialinių lygčių skaitiniai sprendimo ir matematinio – modeliavimo metodai gerai žinomi daugelyje užsienio šalių. Jis taip pat įnešė svarų indėlį į universitetinių studijų plėtrą Lietuvoje.

M. Sapagovas gimė 1939 m. liepos mėn. 12 d. Didėjos k. (Rokiškio r.). 1956 m. baigė Rokiškio J. Tumo-Vaižganto vidurinę mokyklą, 1956–1961 m. studijavo Vilniaus universitete. Jį baigęs 1961 m. pradėjo dirbti Fizikos ir matematikos institute jaunesniu moksliniu bendradarbiu. Tais pačiais metais įstojo į Ukrainos MA Matematikos instituto aspirantūrą ir 1964 m. sėkmingai ją baigė. 1965 m. apgynė fizikos-matematikos mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertaciją ir vėl pradėjo dirbti Fizikos ir matematikos institute.

1967 m. M. Sapagovas ėmė vadovauti Skaičiavimo metodų sektoriui, o netrukus buvo paskirtas ir instituto direktoriaus pavaduotoju. Jis tapo pirmojo Lietuvoje Skaičiavimo centro vadovu.

1986 m. M. Sapagovas apgynė fizikos-matematikos mokslų daktaro (dabar – habilituoto daktaro) disertaciją. 1989 m. jam suteiktas profesoriaus vardas.

1987 m. prof. M. Sapagovas išrinktas Lietuvos MA nariu korespondentu.

1995 m. prof. M. Sapagovas išrinktas Matematikos ir informatikos instituto direktoriumi.

Mokslinių tyrimų sritis – diferencialinių lygčių skaitiniai sprendimo metodai, matematinis modeliavimas. Jis ištyrė kvazitiesinių elipsinio tipo lygčių sprendimą baigtinių skirtumų metodu, pagrindė ir išplėtojo minimalaus paviršiaus lygties skaitinius sprendimo metodus, sukūrė diferencialinių lygčių su nelokalėmis sąlygomis tyrimo ir jų uždavinių sprendimo metodiką.

Prof. M. Sapagovas yra apie 200 mokslinių straipsnių, mokslinių ir mokyamųjų knygų autorius ar bendraautoris, mokslinius pranešimus skaitė daugelyje tarptautinių konferencijų, pasauliniuose matematikų bei matematinio modeliavimo kongresuose.

Be mokslinio ir administracinio darbo, prof. M. Sapagovas intensyviai dirbo ir pedagoginį darbą: daug metų skaitė įvairius šiuolaikinės matematikos kursus Vytauto Didžiojo, Vilniaus, Klaipėdos ir Vilniaus Gedimino technikos universitetuose, 2000–2004 m. vadovavo VDU Matematikos ir statistikos katedrai. Profesorius yra 6 vadovėlių bei mokyimo priemonių aukštosios mokykloms autorius, yra parengęs 11 mokslo daktarų.

Prof. M. Sapagovas buvo žurnalų „*Nonlinear Analysis: Modelling and Control*“ ir „*Lietuvos matematikos rinkinys*“ vyriausiasis redaktorius, mokslo knygų serijos „*Iš Lietuvos matematikos istorijos*“ redaktorių tarybos narys. Yra

daugelio mokslo žurnalų redkolegijos narys, Lietuvos matematikų draugijos valdybos narys.

2003–2009 m. prof. M. Sapagovas buvo Lietuvos mokslo premijų komisijos Fizinių mokslų sekcijos pirmininku.

2009 m. prof. M. Sapagovas parengė fotoparodą „*Formulės ir formos (minimalieji paviršiai)*“, kuri buvo demonstruojama Matematikos ir informatikos institute, Lietuvos MA Vrublevskių bibliotekoje, VU Matematikos ir informatikos fakultete, Šiaulių universiteto bibliotekoje.

Prof. M. Sapagovo veikla sulaukė plataus pripažinimo: 1989 m. jam suteiktas Lietuvos nusipelnusio mokslo veikėjo vardas. Prof. M. Sapagovas 1995 m. apdovanotas Lietuvos mokslo premija („Netiesinių diferencialinių lygčių skaitiniai sprendimo metodai ir jų taikymas“, 1973–1992, kartu su R. Čiegiumi ir F. Ivanausku), o 2017 m. – Lietuvos mokslo premija („Neklasikiniai diferencialiniai uždaviniai ir jų sprendimo metodai“, 2002–2016, kartu su R. Čiegiumi ir A. Štikonu).

Prof. M. Sapagovas 2019 m. apdovanotas Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu.

2002 m. už taikomuosius matematikos darbus – išrinktas tarptautinio konsorciumo ECMI (Europos konsorciumas „Matematika pramonėje“) garbės nariu.

2010 m. prof. M. Sapagovas apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Tie, kuriems tenka dirbti ar bendrauti su prof. M. Sapagovu, žino, kad jis yra puikus vadovas ir mielas žmogus. Jo atsakingumas, sistemishkumas, perspektyvos matymas lemia, kad su juo lengva dirbti; atidumas, rūpestingumas, subtilus jumoro jausmas – kad malonu bendrauti.

Linkime profesoriumi Mifodijui Sapagovui geros sveikatos, laimės ir sėkmingos mokslinės veiklos.

Profesorių emeritų Petrą Henriką Vaitkevičių, švenčiantį 85-erių metų sukaktį, trumpai pristatė PEK prezidentas prof. V. Kučinskas.

Išsamiau su gyvenimo ir veiklos pagrindiniais aspektais supažindino prof. A. Bagdonas:

Gyvenimo ir veiklų faktai bei datos. Mūsų Klubo prezidentas jau minėjo, kad prieš porą mėnesių PEK kolegai – psichofiziologui (pridėčiau dar ir psichofizikui) Petruui Henrikui Vaitkevičiui sukako 85 metai. Mudu su Henriku pažįstami nuo 1963 m., kai jis tik baigęs mokslus Kauno politechnikos institute atvyko į VU Gamtos fakultete kuriamą Biochemijos ir biofizikos katedrą (aš tuomet buvau zoologijos studijų programos trečiakursis, bet domėjausi ir tuo, ką dabar vadina neuromokslais ir neurokibernetika). Ši tematika buvo ir kuriamos katedros grupelės biofizikų (E. Naruševičiaus, D. Kirvelio, V. Vanago ir H. Vaitkevičiaus) interesų centre. Vėliau H. Vaitkevičius pasirinko konkretesnę tyrimų ir modeliavimo objektą – trimatės erdvės (stereoskopinį) ir spalvų suvokimą, bei kitus su tokiu regėjimu susijusius aspektus. Norėdamas nesiblaškyti, esminius Henriko gyvenimo ir veiklos momentus šiame rašytiniame pristatyme pateiksiu chronologine tvarka (žodinio pristatymo tvarka buvo kiek kitokia, bet turinys lieka tas pats).

1939 m. rugpjūčio 22 d.: žinomo Lietuvos nepriklausomybės kovų dalyvio, kariškio ir inžinieriaus Henriko Vaitkevičiaus šeimoje Kaune gimė – Petras Henrikas Vaitkevičius. 1941-06-13 tėvas suimamas ir išvežamas į lagerį Garių r. (Sverdlovsko sritis), kur 1942-03-13 žūva. Dar nesulaukęs ir 2 metų Henrikas su motina Kamilija Vaitkevičiene (Žakavičaitė) ir broliu Konstantinu ištremiami į Altajaus kraštą (Srotsky r.), o 1942 m. šeima nugabenama toliau į šiaurę (Jakutijos Bulūno r.; 1951 m. perkeliama į tos pačios Jakutijos Kobiajaus r.). Tik 1954 m. šeima paleidžiama iš tremties ir kitais metais motina su Henriku grįžta į Kauną. Čia Henrikas 1958 m. baigia vidurinę mokyklą.

1958–1963 m.: studijos Kauno politechnikos institute.

1963–1965 m.: profesinės karjeros pradžia besiformuojančioje VU Biochemijos ir biofizikos katedroje.

1965–1968 m.: aspirantūra Maskvos valstybiniame universitete (MVU) ir TSRS MA Skaičiavimo centre (vadovai prof. S.V. Fominas – matematikas ir J.N. Sokolovas – psichofiziologas).

1968–1970 m.: LTSR Sveikatos apsaugos ministerijos Eksperimentinės ir klinikinės medicinos instituto mokslo darbuotojas.

1970–1995 m.: darbas VU Puslaidininkių fizikos probleminėje laboratorijoje, Medžiagotyros ir taikomųjų mokslų institute, Sensorinių sistemų laboratorijoje (1986–2012 m. buvo šios laboratorijos vedėjas).

1970 m.: TSRS MA Biofizikos institute apginama matematikos mokslų kandidato (nostrifikuota daktaro) disertacija „Informacijos apdorojimo problemos neuroniniuose tinkluose“ (rusų k.).

1979 m.: monografija (kartu su S.V. Fominu ir J.N. Sokolovu) „Dirbtiniai jutimo organai“ (rusų k.; TSRS MA I-kla „Nauka“).

1983 m.: MVU apginama psichologijos (psichofiziologija) habilituoto daktaro disertacija „Paprasčiausių erdvinų požymių suvokimas regos analizatoriuje“ (rusų k.).

1989 m.: monografija (kartu su J.N. Sokolovu) „Neurointelektas: nuo neurono iki neurokompiuterio“ (rusų k., TSRS MA I-kla „Nauka“).

1995–2020 m.: darbas VU bendrosios psichologijos katedroje, Psichologijos institute (nuo 2018 profesorius). Dėstė pažinimo psichologiją, psichofiziologiją ir kt.

Stažuotės užsienyje: Slovakijos MA Kibernetikos institute Bratislavoje, Vanderbilto universiteto Psichologijos fakultete (JAV NA nario prof. R. Blake laboratorijoje Našviljuje), Brno technikos universitete Slovakijoje, Didžiosios Britanijos Mančesterio universiteto Gamtos fakultete (prof. J. Kulikowski laboratorijoje).

Bibliografija: parengta per 200 mokslo straipsnių. Be jau pateiktų dviejų monografijų, išleista ir daugiau knygų bei mokomųjų priemonių: „Pojūčiai ir suvokimas: regos analizatorius“ (2002 m.), „Sensorinė psichofizika“ (1997 ir 2002 m.), „Išskirtinių mokslinių tyrimų vadyba“ (2008 m.), „Pojūčiai ir suvokimas: uodimas, skonis ir lyta“ (2014 m. kartu su žmona G. Vaitkevičiene), „Psichofiziologiniai tyrimai“ (2002 m.), „Fiziologinių signalų registravimas: mokomieji darbai“ (2008). Kolektyvinė monografija „Vektorinė psichofiziologija“ (1 ir 2 dalys; MVU I-kla, 2019, rusų k.).

Kita: Amerikos optikos draugijos narys (nuo 2008 m.), Lietuvos neuro-mokslų asociacijos narys (nuo 2008), Lietuvos psichologų sąjungos garbės narys (nuo 2012 m.).

Klubo narių susitikimas su VU Rektoriumi prof. Rimvydu Petrausku. 2024 m. lapkričio 13 d.

Susirinkimą pradėjęs VU PEK prezidentas prof. V. Kučinskas pristatė Rektoriumi PEK veiklą 2023–2024 m. Buvo akcentuota PEK narių mokslinė veikla ir išleistos monografijos. Pažymėta sutartis su VILNIUS TECH profesorių emeritų klubu dėl bendrų veiklų. Jau numatytas (2024-12-04) bendras abiejų klubų narių susitikimas, skirtas dirbtinio intelekto problemoms aptarti. PEK prezidentas padėjo Rektoriumi, prorektoriams, VU kancleriumi ir kitiems VU administracijos darbuotojams už šiltą bendradarbiavimą.

Prof. R. Petrauskas nušvietė svarbiausius VU gyvenimo momentus. Tai: Medicinos mokslo centro atidarymas; Chemijos ir geomokslų fakulteto statyba bei Matematikos ir informatikos fakulteto Saulėtekyje projektas; naujas pastatas Islandijos gatvėje (skirtas pedagogikai ir HSM); papildomas sveikatos draudimas darbuotojams. Pasidžiaugė pasiekimais moksle ir studijose: nauji 4 kompetencijų centrai ir misijų projektas; 2 nauji ERC grantai; sėkmingas vie-

tinis ir tarptautinis priėmimas. Priminė reikšmingus įvykius: Lietuvos sezono Prancūzijoje atidarymas ir VU sutartis su Sorbonos universitetu; vizitas ir konferencija Collège de France; moksliniai renginiai VU; garbės daktarų ceremonija trims užsienio mokslininkams; VU alumnų festivalis; fakultetų jubiliejai (Filosofijos ir Kauno); VU Fondas (Kazlauskų palikimas, Rūtos Grušniėnės 100 tūkst. LDK tyrimams, Juozapavičių šeimos subfondas); STEAM centras; Darnaus vystymosi ir žaliajo universiteto programos patvirtinimas.

Rektorius aptarė nacionalinės mokslo politikos prioritetus: Nacionalinio susitarimo dėl švietimo – tęstinumas; investicijos į mokslą ir infrastruktūrą. Supažindino su planais plėtojant mokslą ir studijas: kompetencijų centrų plėtra; strateginės partnerystės su stipriais užsienio mokslo centrais; talentų ugdymas (doktorantūra, postdoktorantūra, studentų įtraukimas į mokslines veiklas); tarpkryptinės studijos ir tarptautinių studentų skaičiaus didinimas.

Rektorius programoje svarbūs punktai: investicija į žmones; tyrėjų bazinio finansavimo modelis mokslinėms veikloms (įskaitant kūrybines atostogas); platesnis kofinansavimo principo taikymas strateginėms universitetinėms veikloms (administracinių ir finansinių resursų sutelkimas); tolesnis mokslo potencialo konsolidavimas apie Universitetą (institutai ir kt.); aktyvesnis dalyvavimas ugdymo politikoje; ekspertinė lyderystė Lietuvoje; Saulėtekio miestelio plėtra (įskaitant bendrabučius ir sporto centrą); tolesnis Universiteto atvėrimas visuomenei (nuo vaikų iki Trečiojo amžiaus universiteto).

Baigdamas Rektorius pakvietė prisidėti prie VU 450 metų jubiliejaus programos rengimo.

Toliau vyko diskusijos:

Prof. J. Kulys. Ar VU turi planą ypatingu atveju?

Rektorius. Dirbame keliomis kryptimis. Vyksta vertybių atranka, sudaromi sąrašai ir numatomos vietos joms.

Prof. D. Kaunas. VU visada buvo lyderis ginant nacionalines vertybes. Kas daroma dabar? Koks yra VU ir kultūros ryšys? Negalima palikti už ribų socialinius ir humanitarinius mokslus. Ką veikia Istorijos institutas ir kodėl jo matomumas visuomenėje menkas? Gal reikėtų konsoliduoti visą Lietuvos socialinių ir humanitarinių mokslų veiklą? Gal verta pakviesti naująją Vyriausybę ir Seimo komitetą bendram aptarimui?

Rektorius. Kiekviena mokslo kryptis specifiška. Universitete tikrai vyksta visko daug. Prezidentūroje per Konstitucijos dieną buvo pristatyti ir VU vykdomi socialinių bei humanitarinių mokslų tyrimai. Socialinių ir humanitarinių mokslų plėtrai sukurtas vienas kompetencijos centras ir gautas vienas misijų projektas.

Prof. V. Kučinskas. Nelabai aišku, koks yra katedros ir instituto santykis. Pavyzdžiui, medicinos institutai palaikomi tik iš fakulteto biudžeto. Lietuvos mokslo taryba nepalaiko institutų bazinio finansavimo. Kokia yra VU bazinio finansavimo būklė? Ar institutai galės išgyventi, jei negaus LMT grantų?

Rektorius. Institutų steigimo tikslas buvo konsoliduoti kompetencijas. Bazinis finansavimas kryptims yra pagal surinktus balus. Lėšos padaliniams skiria-

mos pagal surinktus balus. Bet problemos kai kuriuose fakultetuose išlieka. Dabar konsolidacija vykdoma steigiant kompetencijos centrus. Tačiau dėl finansavimo modelio reikalinga konceptuali diskusija.

Prof. B. Stundžia. Dėl struktūrinės reformos. Ją reikia tęsti. Priėmimo tvarką reikia tobulinti. Reikėtų naujus studentus priimti ne į studijų programą, o į studijų kryptį, nes jauniems žmonėms dar sunku būna apsispręsti, kuo jie nori būti.

Antras klausimas – dėl Pervalkos poilsio bazės. Ten vienas pastatas yra užkonservuotas. Gal galima būtų jį panaudoti VU žmonių poilsiui?

Rektorius. Struktūrinės reformos – taip, sunkiai vyko, nes nebuvo konsensuso. Dėl priėmimo. Bakaluro studijos stiprinamos per platinamas gretutines studijas. Tačiau čia ne tiek Rektoriaus sprendimai, o daugiau programų komitetų darbas.

Dėl poilsio pastatų – planuojama padaryti juos veikiančius visus metus ir juose skirti rezidencijas mokslininkams.

Prof. V. Pšibilskis. Buvo planuojama, kai išsikels Medicinos fakultetas, ten padaryti VU muziejų. Gal galima būtų tam panaudoti VU kavinę?

Prof. D. Kaunas. Senos patalpos nelabai tiks. Reikia naujo pastato Saulėtekyje.

Rektorius. Saulėtekis tikty, bet turistai į Saulėtekį nevažiuos. Tačiau fondų saugykla ten galėtų būti.

Prof. G. Motuza. VU padaliniai neturi tinkamo personalo atrinkti ir paruošti eksponavimui turimų muziejinių vertybių.

Rektorius. Pažanga yra pasiekta, bet reikia, kad padaliniai aktyviau prisidėtų prie muziejinės veiklos.

Prof. J. Kulys. Siūlau įsteigti darbo grupę (įtraukiant ir emeritus) VU 450 programai rengti.

Rektorius. Teikite pasiūlymus.

Prof. V. Kučinskas. Viena iš VU PEK numatomų veiklų kitais metais – prisidėti rengiant priemonių planą VU 450 programai.

Prezidentas V. Kučinskas padėjo Rektoriui bei visiems dalyvavusiems šioje diskusijoje ir pakvietė bendrai nuotruakai.

Rektorius pakvietė dalyvauti metų užbaigimo ceremonijoje, kurioje bus inauguruoti keturi nauji VU profesoriai emeritai.

Diskusija dirbtinio intelekto klausimais. Jungtinis VU PEK ir VILNIUS TECH PEK narių susitikimas. 2024 m. gruodžio 4 d.

Maždaug prieš dvejus metus sudarant VU profesorių emeritų klubo veiklos planą ir tuometiniam VU PEK prezidentui prof. V.B. Pšibilskiui inicijuojant, buvo daug kartų diskutuojama apie galimybę bendradarbiauti su VILNIUS TECH PEK. Tačiau bendradarbiavimo sutartis tarp abiejų universitetų buvo pasirašyta tik 2024 m. birželio 19 d. Sutartį, dalyvaujant klubų valdybų nariams, savo parašais patvirtino VU PEK prezidentas prof. V. Kučinskas ir VILNIUS TECH PEK pirmininkas prof. A.V. Valiulis. Šioje sutartyje įrašyta: „Organizuoti bendras konferencijas, seminarus ar diskusijas šalims aktualiomis mokslinėmis bei praktinėmis temomis“. 2024 m. VU PEK, beje, ir VILNIUS TECH PEK veiklų planuose numatyta organizuoti jungtinį seminarą apie darbus, susijusius su DI plėtote Lietuvoje bei užsienio moksliniuose centruose. Abiejų aukštųjų mokyklų profesoriai emeritai pareiškė norą susipažinti su DI įtaka žmogaus teisėms, demokratijai; taip pat su teisinio reguliavimo galimybėmis, tendencijomis, DI panaudojimu atskirose žmogaus veiklos sferose, kaip antai: medicina, gynyba, klimato kaita, maisto, vandens kokybės užtikrinimas ir kt.

Susitikime dalyvavo 21 VU PEK narys (A. Bagdonas, V. Balevičius, E. Butkus, G. Juška, V. Kučinskas, A.Z. Kučinskienė, J. Kulyš, V. Lakis, V.S. Laurinavičius, E. Manstavičius, R. Mokrik, A.F. Orliukas, M. Ramonienė, Š. Raudys, K. Sasnauskas, V.J. Sirvydis, V. Smilgevičius, A.P. Stabinis, B. Stundžia, S. Tumkevičius ir A. Žukauskas) ir 7 VILNIUS TECH PEK nariai (R. Belevičius, R. Kačianauskas, R. Kirvaitis, R. Martavičius, V. Martinaitis, A. Smilgevičius ir A.V. Valiulis).

Diskusijoje maloniai sutiko dalyvauti:

UNESCO DI grupės Lietuvoje vadovas Mykolo Romerio universiteto prof. dr. Paulius Pakutinskas;

Lietuvos DI asociacijos prezidentas, Europos DI forumo narys, VU programų sistemų katedros vedėjas doc. dr. Linas Petkevičius;

VILNIUS TECH Fundamentinių mokslų fakulteto Informacinių sistemų katedros doc. dr. Pavel Stefanovič.

VU PEK prezidentas prof. Vaidutis Kučinskas ir VILNIUS TECH PEK pirmininkas prof. Algirdas Vaclovas Valiulis, pasitiklinę dienotvarkę, paskelbė susirinkimo pradžią. Įžangoje jie kalbėjo apie tarpinstitucinį bendravimą, stimuliuojant parengti DI problematikai skirtą mokslinį seminarą, ir palinkėjo sėkmingo darbo.

Prof. Paulius Pakutinskas savo pranešime „DI teisinio reguliavimo specifika, tendencijos bei galimybės“ pabrėžė, kad dirbtinis intelektas nebėra tik siaura technologijų sritis – jis tapo reiškiniu, kuris plačiai integruojasi į įvairias gyvenimo sritis ir daro didelę įtaką visuomenės raidai. DI leidžia pasiekti rezultatų, kurie anksčiau atrodė sunkiai įgyvendinami, tačiau kartu kelia ir nemažai iššūkių bei rizikų. Technologijų poveikis žmogaus teisėms, darbo rinkai, socialiniams santykiams ir saugumui verčia ieškoti subalansuotų sprendimų, kaip užtikrinti atsakingą DI naudojimą. Atsižvelgdamos į tai, tarptautinės organizacijos, valstybių sąjungos ir pavienės šalys intensyviai kuria etikos ir teisinio reguliavimo normas, siekdamos užtikrinti, kad DI būtų naudojamas visuomenės gerovei, kartu užkertant kelią piktnaudžiavimui. Kita vertus, pati dabartinė DI apibrėžtis susiveda į 50 žodžių esmę. Todėl tampa aktualu aptarti DI poveikį visuomenei, pristatyti pagrindinius etikos principus, kuriais vadovaujasi DI reguliavimo procesuose, bei išryškinti tarptautinio ir nacionalinio reguliavimo pastangas,

įskaitant ir ES dirbtinio intelekto akto perspektyvas. Paskaitos pabaigoje lektorius padėjo auditorijai už dėmesį. Prof. V. Balevičius paklausė, kokia yra 50 žodžių DI apibrėžimo prasmė. Prof. P. Pakutinskas atsakydamas pažymėjo, kad tai priklauso nuo nacionalinio ir tarptautinio DI poveikio visuomenei.

Doc. Linas Petkevičius apžvalgiame pranešime „**DI naujienos ir proveržis konstruojant matematinis modelius**“ sakė, kad statistiniai modeliai per pastaruosius dešimt metų labai evoliucionavo. Šiandien darbas su kompleksiniais duomenimis (vaizdu, tekstu, garsu) neretai susiveda į vieną bendrą modelį. Minėjo, kokie nauji matematiniai modeliai sukurti, kur plėtojami DI sprendimai vaizdams atpažinti, 3D rekonstrukcijoms ir teksto uždaviniais ir kokios rizikos ateina su naujais modeliais. Baigiantis paskaitai, lektorius padėjo auditorijai už dėmesį DI problemoms. Prof. J. Kulys paklausė, ar nebaisu, kad DI gali pakliūti į netinkamas rankas. Doc. L. Petkevičius atsakė, kad tai yra labai baisu, kai ta informacija, būdama klaidinga, pradeda siūlyti ją taikyti praktikoje.

Doc. Pavel Stefanovič pranešime „**DI taikymo atskirose žmogaus veiklos sferose aspektai**“ akcentavo, kad DI tapo kertiniais žodžiais kalbant apie įvairius išmanių sprendimų, tačiau su kiekviena nauja banga atsiranda teigiamų ir neigiamų ypatybių.

Daugumai paprastų vartotojų DI tapo įrankio ChatGPT (įvairius tekstus generuojančio DI kalbos modelio) sinonimu. Pranešimo metu buvo trumpai apžvelgti įvairūs dirbtinio intelekto taikymai ir asmeninė patirtis bendradarbiaujant su Lietuvos įmonėmis. Paliesta jaunosios kartos švietimo problema, kai reikia prisitaikyti ir keisti mokymą bei vertinimą. Pranešimo pabaigoje lektorius išreiškė padėką susirinkusiesiems. Prof. V. Kučinskas pastebėjo, kad pranešimas siejasi su mokymosi problemų aktualijomis ir susidaro įspūdis, jog yra nežinoma, ką turime ir kaip mokome. Doc. P. Stefanovič patikslino, kad, pvz., tikrinant studentų darbus akivaizdžiai matyti, kur pasitelktas Google. Prof. J. Kuliui pasiteiravus, lektorius pakomentavo esamą situaciją, kai senųjų rašmenų dešifravimui taikomas DI.

Išsekus seminaro dienotvarkei, dėkodamas lektoriams prof. A.F. Orliukas sakė, kad šiandien šioje salėje buvo aptarta daugelis įžvalgų, susijusių su teisiniais, matematinio modeliavimo bei praktinio DI taikymo atvejais. Jis akcentavo, kad šio seminaro idėja realizuota bendradarbiaujant VU ir VILNIUS TECH PEK profesoriams emeritams. Seminaro pabaigoje VU PEK prezidentas pakvietė susirinkusius dalyvius bendrai nuotraukai.

PEK NARIŲ VEIKLA 2024 M. PAGAL ANKETINĘ MEDŽIAGĄ

Lapkričio–gruodžio mėn. buvo atlikta klubo narių anketinė apklausa apie jų įvairias veiklas 2024 metais. Suprantama, kad tokia apklausa buvo norima išsiaiškinti profesorių emeritų nuveiktus darbus ir pasidžiaugti jų pasiekimais. Kita vertus, tai nurodoma ir Klubo nuostatuose:

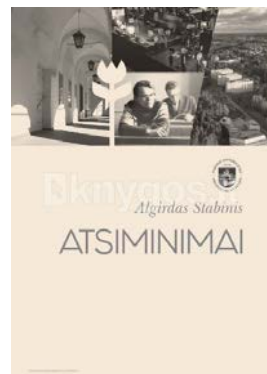
3.2.–3.3. Prisidėti prie VU mokslo ir studijų būklės gerinimo; doktorantams ir kitiems studentams, jaunesniesiems kolegoms perteikti sukauptą ilgametę mokslo tiriamojo ir pedagoginio darbo patirtį. Skatinti PEK narius panaudoti turimą kūrybinį potencialą, tęsti mokslinį darbą, publikuoti jo rezultatus, dalyvauti mokslinėse konferencijose ir populiariojoje spaudoje.

Universiteto reitingavimo rezultatai, finansavimo apimtys tiesiogiai priklauso nuo minėtų rodiklių. Todėl tokia informacija yra svarbi. Apklausoje dalyvavo dauguma klubo narių. Paaiškėjo, kad nemažai profesorių emeritų gana aktyvūs. Suprantama, jų veiklos susijusios su amžiumi, taip pat priklauso nuo darbinių santykių su Vilniaus universitetu. Gauta medžiaga apibendrinama pagal atskirus punktus.

1. Mokslinė veikla. Paskelbta monografių ir kitų neperiodinių leidinių (knygų), kaip antai:

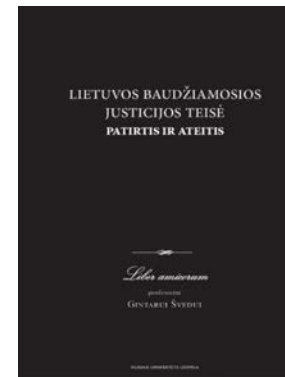
V. Daujotytė-Pakerienė. „Kai rašai, nebėjai“. Autobiografiniai tekstai. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. 2024, 712 p.

Algirdas Stabinis. „Atsiminimai“. VU leidykla. 2024, 136 p.

Jonas Mackevičius. „Prieštaringi pasikalbėjimai“. Eilėraščiai. Leidykla „Margi raštai“. 2024, 112 p.

Parengta ir išleista knyga „Lietuvos baudžiamosios justicijos teisė. Patirtis ir ateitis“. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Liber amicorum profesorui Gintarui Švedui. Sudarytojas ir mokslinis redaktorius **Jonas Prapiestis**. VU leidykla. 2024, 832 p.

Kita vertus, būtina pažymėti kolegų ilgametį darbą prie tam tikrų projektų. Štai profesorius emeritas **D. Kaunas** visus praėjusius ir šiuos metus rengė monografių „Mažosios Lietuvos knygų namai: bibliotekos, rinkiniai, jų kūrėjai ir paveldo likimas“. Rankraštis parengtas, suredaguotas, knygą išleisti numatoma 2025 m.

Prof. **G. Motuza Matuzevičius** prisidėjo prie archeologinių stebėjimų. Apklaustos anketoje išvardyta tokia veikla:

Nežinomų archeologinių objektų paieška ir naujų duomenų perdavimas archeologams. Surasta per 10 objektų: akmens amžiaus stovyklaviečių; degu-

to varymo įrenginių, šulinys (XV–XVI a.), gyvenviečių. Kai kurie paskelbti nacionalinės vertės kultūros paveldo objektais. Dalis radinių perduota Alytaus kraštotyros muziejui. Parengta „Archeologinių stebėjimų Pamerkių kaimo apylinkėse ataskaita“, perduota Kultūros paveldo departamentui.

Anketoje yra šios ataskaitos santrauka:

Pateikiamos archeologinių stebėjimų Varėnos r. Matuizų sen. Pamerkių k. ir jo apylinkėse išdavos. Stebėjimų tikslas – nustatyti nežinomus kultūros paveldo istorinius, archeologinius objektus, siekiant jų ištyrimo. To buvo siekiama atsitiktiniais ir tiksliniais stebėjimais ypač ten, kur dėl gamtinių reiškinių ar ūkinės veiklos vyko aplinkos pokyčiai (ardomi upių krantai, kertamas ir sodinamas miškas, kasimo darbai), nustatyti galimo kultūros paveldo objekto požymius. Gauti duomenys buvo perduodami archeologams ir Kultūros paveldo departamentui. Ligi šiol Pamerkių k. apylinkėse buvo žinomas tik vienas kultūros paveldo objektas – Mielupio akmens amžiaus gyvenvietė, surasta 1995 m. archeologo dr. Tomo Ostrausko. Mūsų surinkti duomenys paskatino profesionalius archeologinius tyrimus, kurių dėka pavyko papildyti šitą sąrašą naujais valstybės saugomais objektais (net nacionalinio lygio). Tyrimų medžiaga buvo pateikta archeologų ataskaitose, paskelbta moksliniuose straipsniuose, pagarsinta mokslo populiarinimo leidiniuose ir žiniasklaidoje, papildė muziejų rinkinius ir ekspozicijas, buvo panaudota plėtojant turizmo infrastuktūrą. Dalis objektų dar nesulaukė archeologų dėmesio, bet tikiuosi, kad šita duomenų suvestinė paskatins archeologinius tyrimus ateityje. Čia pateikiamas mūsų aptiktų ir jau tirtų, bet dar nesulaukusių dėmesio objektų sąrašas ir jų padėtis žemėlapyje: Baltulio kalno šulinys, XV–XVI a.; Plotų (Stirnabalių) deguto gamybos žiedas, XV–XVI a.; Zaliēciskis – XV–XVII a. gyvenvietė; Girdakalnis – senoji gyvenvietė prieš 2000 m.; Muragas. Spenglos senslėnis; Pavieniai radiniai.

Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos išreiškė padėką:

2024-12-30

DĖL KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRE REGISTRUOTŲ, Į NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO INVENTORIŲ ĮRAŠYTŲ IR POTENCIALIŲ KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ, ESANČIŲ VARĖNOS R. SAV., MATUIZŲ SEN., PAMERKIŲ K. APYLINKĖSE

Departamentas dėkoja gerb. prof. dr. G. Motuzai už pateiktą informaciją ir bendradarbiavimą siekiant išsaugoti spėjamus nekilnojamojo kultūros paveldo objektus bei informuoja ir (ar) pakartotinai teikia informaciją.

Departamento Kultūros paveldo tyrimų valdybai persiunčiame gerb. prof. dr. G. Motuzos Pranešimą, kuriame pateikta vertinga archeologinio ir geologinio pobūdžio informacija apie Pamerkių apylinkėse esančius, Kultūros vertybių registre registruotus, į Inventorių įrašytus ir potencialius kultūros paveldo objektus, bei prašome ateityje, tikslinant apskaitos duomenis, rengiant apskaitos dokumentus, į ją atsižvelgti.

Direktorius *Vidmantas Bezaras*

Prof. **M. Sapagovas** rašo, kad 2019 m., rengdamas pranešimą apie akad. Vytautą Statulevičių jo 90-mečio proga, netikėtai sau sužinojo, jog praktiškai beveik visi mokslo archyvai po 25 metų (ar panašiai) sunaikinami. Tada ir nusprendė aprašyti įdomesnius Lietuvos mokslo pasaulyje įvykius, kuriuose pats dalyvavo ar juos stebėjo.

Nežinau, ar kam nors to reikės po keliasdešimties metų, bet šiandien man tai rašyti įdomu. Prieš porą metų parašiau apie pirmuosius skaičiavimo metodų mokslinius tyrimus Lietuvoje (pradžią 1961 m). Šių metų rezultatas – „Pirmoji elektroninė skaičiavimo mašina BESM 2M Lietuvoje ir jos įtaka matematikos mokslo tyrimams“. Tai jau penktas kūrėnėlis. Kol kas visa tai yra instituto tinklalapyje. Galvoju apie būsimą knygą. O gal tai tikrai geras užsiėmimas profesoriumi emeritui?

Paskelbta daug reikšmingų mokslinių straipsnių. Vieno autoriaus, turinčio darbinių santykių su VU, mokslinių publikacijų skaičius per 2024 m. svyravo nuo 1 iki 12; o neturinčiojo tokių santykių – nuo 1 iki 4. Čia taip pat reikia pabrėžti, kad tie straipsniai išspausdinti moksliniuose tokiuose aukšto reitingo specialybinuose žurnaluose, kaip kad: *Science*, *Nature* ir kt.

Toliau pateikiama lentelė, kurioje išvardyti Vilniaus universiteto tyrėjai, atitinkantys ESI minimalias autoriui taikomas citavimo ribas ir publikavę ne mažiau kaip vieną gausiausiai cituojamą straipsnį. Iš viso yra 18 tokių autorių. Nurodyta informacija apie ESI reitinguojamų autorių publikacijų skaičių, citavimus ir jų vidurkius; taip pat skaičius publikacijų, patenkančių tarp 1 proc. dau-

giausia cituojamų dokumentų (pagal mokslo šaką, metus ir publikacijos rūšį) per pastaruosius 10 metų. Tarp jų – keturi VU profesoriai emeritai.

ESI reitinguojami VU tyrėjai

Tyrėjas	Web of Science publikacijos	Citavimai	Citavimų vidurkis	Gausiausiai cituojamos publikacijos
BALEZENTIS, T*	242	3985	16,47	3
CELUTKIENE, J*	91	5664	62,24	15
DE OLIVEIRA, ACA*	675	16671	24,7	12
DUDENAS, V	511	16186	31,68	9
HOLLEBEEK, LD*	65	4009	61,68	10
JUODAGALVIS, A	950	32612	34,33	25
KUCINSKAS, V	69	8376	121,39	5
KUCINSKIENE, ZA	18	6129	340,5	3
LAUCEVICIUS, A*	68	3967	45,08	5
MAZUTIS, L*	39	6281	161,05	9
RAMANAVICIENE, A	155	4180	26,97	2
RAMANAVICIUS, A*	267	6765	25,34	6
RINKEVICIUS, A*	943	32689	34,66	25
SIKSNYS, V	58	3521	60,71	6
STREIMIKIENE, D*	372	7191	19,33	13
VAITKUS, J	617	20452	33,15	11
VENCLOVAS, C	50	3024	60,48	4
ZEKAS, V	8	5619	702,38	1

(Clarivate Analytics InCites Essential Science Indicators, 2024-05-23)

* Autorius turi publikacijų ir su kitomis institucijų prieskyromis.

Taigi klubo nariai reikšmingai prisidėjo prie Vilniaus universiteto vardo garsinimo Lietuvoje ir pasaulyje.

2. Pedagoginė veikla. Keletas profesorių emeritų priklausė VU bakalauro ir magistrantūros studijų programų komitetams, vadovavo doktorantams ir podoktorantūros stažuotojams, konsultavo, skaitė paskaitas ir vedė seminarus VU studentams.

3. Ekspertinė veikla. Nemažai klubo narių buvo Europos mokslo fondo nepriklausomų vertintojų kolegijos nariais, LMT mokslinių projektų vertintojais, LMA premijų komitetų vertintojais, VLKK ekspertais ir kt. Štai keletas paminėtų faktų:

Prof. **A. Žukauskas** buvo Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininkas.

Prof. **E. Butkus** yra LMT valdybos pirmininkas.

Prof. **J. Propietis** yra: 1) valstybės apdovanojimų tarybos narys (Lietuvos Respublikos Prezidento 2023 m. rugsėjo 27 d. dekretas); 2) pretendentų į teisėjus atrankos komisijos narys (Lietuvos Respublikos Prezidento 2023 m. spalio 3 d. dekretas); 3) prokurorų atestacijos komisijos narys (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2024 m. kovo 4 d. įsakymas).

Prof. **V.B. Pšibilskis** yra vienintelės VU knygų serijos „*Fontes et studia historiae universitatis Vilnensis*“ („Vilniaus universiteto istorijos šaltiniai ir studijos“) redaktorių kolegijos narys nuo 1999 m. iki šiol. Per tą laikotarpį išleistas 36 knygos. Rektoriaus įsakymu paskirtas VU 450-ioms įsteigimo metinėms skirtiems leidiniams parengti ir išleisti darbo grupės vadovu. Per penkerius metus numatoma publikuoti 10 Lietuvos ir Europos kultūrai reikšmingų knygų bei 3 didelės apimties skaitmeninius leidinius.

Prof. **V. Usonis** yra viso gyvenimo skiepimų koalicijos (CLCI – *Coalition for Life Course Immunisation*) narys patikėtinis (*trustee*).

Nemažai profesorių emeritų yra tarptautinių ir nacionalinių mokslo žurnalų redaktorių kolegijų nariai, asocijuoti redaktoriai ir daugybės straipsnių recenzentai. Skaičius žurnalų ir recenzuotų straipsnių – įspūdingas. Trys kolegos yra Lietuvos mokslinių draugijų Tarybų nariai. Vienas asmuo yra LMA prezidiumo narys ir skyriaus pirmininkas, vienas – skyriaus pirmininko pavaduotojas.

4. Kongresai, konferencijos ir kiti moksliniai renginiai. Keletas klubo narių buvo organizavimo komitetų nariais, pirmininkavo posėdžiams arba buvo jų kviestiniais pranešėjais.

5. Mokslo žinių populiarinimas. Prof. **L. Kimtys** jau apie 40 metų rūpinasi, kad senosios fizikos priemonės, naudotos Vilniaus universitete, būtų išsaugotos kaip muziejinės vertybės. Iš surinktų priemonių bei įvairių fizikoje naudotų prietaisų 1998 m. buvo baigtas įrengti ir, dalyvaujant Rektoriui prof. R. Pavilioniui, oficialiai atidarytas Fizikos muziejus (Fizikos fakultete, Saulėtekio al. 9, 406 kabinetas). Universiteto vadovybės nurodymu 2024 m. muziejaus darbuotojai, vadovaujami Julijos Jonušaitės, atliko visų Fizikos muziejuje esančių daiktų ir bibliografinių dalykų inventorizaciją. Muziejaus direktorės paprašytas prof. L. Kimtys parengė trumpus muziejinių eksponatų aprašus, kurie yra specialiaame inventorizacijos sąraše: 424 inventorizuoti eksponatai ir 207 įvairūs mažesnės vertės neinventorizuoti daiktai. Taip pat nufotografavo visus daiktus ir skaitmenines nuotraukas įkėlė į bendrą priemonių inventorizacijos dokumentą. Jis kviečia kolegas profesorius emeritus apsilankyti Fizikos muziejuje!

Prof. **G. Motuza Matuzevičius** savo name įrengė lankytojams prieinamą „Vienos pirkios muziejų“, kuriame surinkti įrankiai, įnagiai, prietaisai, padargai ir ginklai, naudoti šitoje pirkioje gyvenusių žmonių, primena apie beveik natūrinį šilinių dzūkų ūkį.

Profesorai emeritai dalyvavo radijo ir televizijų laidose, parašė straipsnių ir perskaitė daugybę paskaitų. Toliau pateikiamos ištraukos iš trijų emeritų anketų.

2024 m. kovo 7 d. LMA skyrius „Mokslininkų rūmai“ pakvietė šalies moksleivius ir jų pedagogus į tęstinio renginių ciklo „Mokslo žinių dienos“ nuotolinę paskaitą „Biocheminis atpažinimas ir biosensoriai“. Ją skaitė akademikas VU prof. emeritas **V.S. Laurinavičius**.

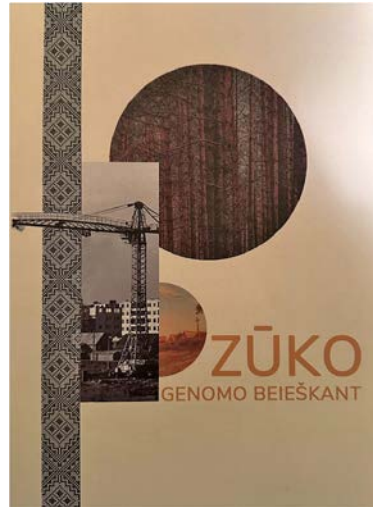
Paskaitos klausėsi apie 300 gimnazistų iš Vilniaus, Šilutės, Nemenčinės, Klaipėdos, Alytaus, Molėtų ir Lazdijų gimnazijų; Vilniaus kolegijos, VU Medicinos fakulteto, VU ligoninės Santaros klinikų bei Trečiojo amžiaus universiteto klausytojų. Pranešėjas savo paskaitoje, gausiai iliustruotoje skaidrėmis, supažindino klausytojus su biocheminio atpažinimo veikimo principais. Buvo apibūdinamos pagrindinės ląstelės, atpažinime dalyvaujančios biocheminės struktūros, parodoma, kaip tas struktūras galima panaudoti kuriant specifinius jutiklius.

2024 m. kovo 14 d. kitą to paties renginių ciklo paskaitą „Fizikiniai vyksmai fotosintezėje“ skaitė prof. emeritas LMA skyriaus pirmininkas **L. Valkūnas**. Jos pasiklausyti buvo pakviesti Vilniaus Tuskulėnų gimnazijos vyresniųjų klasių gimnazistai, norintys studijuoti tiksliuosius mokslus.

Per paskaitą lektorius gimnazistus supažindino su fizikiniais reiškiniais, atsakingais už fotosintezės vyksmus augaluose, bakterijose ir dumbliuose.

Prof. **V. Kučinskas** 2024 m. lapkričio 29 d. Alytaus kraštotyros muziejuje višiomenei skaitė paskaitą „Lietuvių (Jotvingių) genomo šaknų beiškant“. Į paskaitą, kuri vyko gražiai restauruotame kraštotyros muziejuje, susirinko gausus alytiškių būrys.

Svarbiausios paskaitos mintys:

Ankstyvasis Baltijos šalių apgyvendinimo periodas yra mažai ištirtinėtus. Pirmieji žmogaus pėdsakai Pietų Pabaltijyje randami vėlyvojo paleolito periodu prieš 35–40 tūkst. metų, tačiau jų archeologinius pėdsakus ištyrinė ledynai. Pasibaigus paskutiniam ledynmečiui, prieš 13–12 tūkstančių metų, dabartinėje Lietuvos teritorijoje ėmė kurtis gyventojai. Pirmieji indoeuropiečiai Lietuvos teritorijoje pasirodė maždaug prieš 5–4 tūkstančius metų. Jie susimaišė su autochtonais ir suformavo baltus. Įdomu sužinoti, ar šie procesai vis dar atsispindi šiuolaikinių lietuvių genome. Remiantis gautais genetinėmis rezultatais, dabartinė Lietuvos populiacija, tiek regioniniu, tiek Rytų ir visos Europos genetinės įvairovės požiūriu, yra labai homogeniška su tam tikru genetiniu išskirtinumu. Išanalizavus lietuvių populiacijos etnolingvistines grupes, nustatytas ryškiausias skirtumas tarp pietų aukštaičių (dzūkų) ir žemaičių. Atskyrus sūduvius kaip atskirą grupę, nustatėme, kad jie genetiškai yra labai artimi pietų aukštaičiams. Sūduviai buvo viena seniausių Baltų genčių, jie buvo paplitę iki Nemuno aukštupio ir į rytus nuo jo (Gimbutienė, 1985). XIII a. pabaigoje sūduvių gentis buvo išnaikinta kryžiuočių, tad vieni jų suslavėjo,

kiti suvokietėjo, o dar kiti sulietuvėjo. Gal todėl šie procesai ir aptinkami Sūduvai priskiriamų asmenų genome.

Galime daryti išvadą, kad skirtingų baltų genčių įtaka dabartinių lietuvių etnolingvistinių grupių, ypač pietų aukštaičių ir žemaičių, genų fondui vis dar aptinkama. Vyraujantis Šiaurės Žemaitijos regionui būdingas genetinis komponentas tikriausiai atspindi pirmuosius baltų protėvius – kuršius, o Pietų Aukštaitijoje jaučiamas sūduvių (jotvingių) genetinis palikimas. Žmonės skirtinguose Lietuvos teritorijos regionuose gyveno izoliuoti dėl tankių miškų ir pelkių. Manytina, kad genetiniai skirtumai buvę didesni tarp lietuvių iš skirtingų geografinių regionų, tačiau jie praktiškai išnyko šiuolaikinėje lietuvių populiacijoje, nors jų pėdsakai vis dar aptinkami. Migraciniai ir rasių maišymosi procesai išlieka aktyvūs dėl to sparčiai nyksta genetinis išskirtinumas, būdingas atskiroms populiacijoms, etninėms grupėms. Nykstantis populiacijų genetinis unikalumas apsunkins ateities genetinės kilmės tyrimų darbus. Todėl dabar labai svarbu yra tai, kad išsaugotume šiuolaikinių lietuvių DNR, nes gali jų nebelikti!

6. Apdovanojimai ir premijos. Prof. emeritei **Viktorijai Daujotytei-Pake-rienei** už autobiografinių tekstų knygą „Kai rašai, nebijai“ paskirta 34-oji Lietuvos rašytojų sąjungos premija. Prof. emeritas **Robert Mokrik** buvo apdovanotas LMA 2023 metų vardine akademiko Juozo Dalinkevičiaus premija. Prof. emeritas **Jonas Mackevičius** apdovanotas Lietuvos tautinio olimpinio komiteto antro laipsnio ženklu „Už nuopelnus“. Vilniaus Tuskulėnų memoriale 2024 m. lapkričio 28 d. vykusiame Kristijono Donelaičio 310 gimimo metinių minėjimo renginyje prof. emeritas **Domas Kaunas** apdovanotas Kultūros ministerijos, Lietuvos rašytojų sąjungos ir Kristijono Donelaičio draugijos įsteigto Kristijono Donelaičio atminimo medaliu „Širdingas brolaus“.

7. Laisvalaikis. Kolegos profesoriai emeritai pasidalijo ir savo laisvalaikio akimirkomis. Pažymėtina, kad absoliuti dauguma savo laisvalaikį leido tikrai aktyviai. Ir tuo mes turėtume tik dėkoti ir skatinti kitus kolegas jungtis prie jų. Kai kurie kolegos nuolat sportuoja: rytinė mankšta, važinėjimas dviračiu, lauko tenisas, bėgiojimas, žvejyba, vaikščiojimas. Kolega prof. **D. Surgailis**

šiemet, palyginti su 2023 m., pagerino savo vaikščiojimo rekordą. Dabar jis kasdien nueina po 12 000 žingsnių. Prof. **V. Lakis** vidutiniškai du kartus per mėnesį keliauja per įdomiausias vietas Lietuvoje. Vien žygių metu Lietuvoje per metus nuėjo apie 1250 kilometrų. Prof. **D. Kaunas** beveik kas šeštadienį lanko Vilniaus kolekcininkų klubą, mokslo tyrimo ir mokslo populiarinimo tikslais renka Mažosios Lietuvos ikonografiją: nuotraukas, atvirukus ir piešinius. Atskirai turėtume paminėti profesorius emeritus – bitininkus. Keletas jų jau daugelį metų bitininkauja (**F. Ivanauskas, A. Bagdonas** ir kit.). Štai prof. **M. Sapagovas** pradėjo bitininkauti prieš 53 metus kaip mėgėjas. Pastarąjį dešimtmetį sekėsi neblogai – išdalindavo po 10 kibirų kokybiško medaus draugams, draugėms, kaimynams. Šiais metais jau buvo sunku bitininkauti, todėl surado kam perduoti bitutes.

Jubiliejinė Dainų šventė Lietuvoje - 2024 m.

Prof. **A. Bagdonas** dalyvavo su ansambliu „Jerubė“ ir choru „Vytis“ koncertuose, taip pat ir jubiliejinėje Lietuvos dainų šventėje.

2024 metai išsiskyrė renginių gausa. Tai ir jubiliejinė 100-mečio Dainų šventė, Vilniaus festivalis, Olimpinės žaidynės Paryžiuje, Europos futbolo čempionatas Vokietijoje, biatlono čempionatai ir kt. Manau, kad dauguma mūsų klubo narių vienaip ar kitaip šiuos renginius stebėjo.

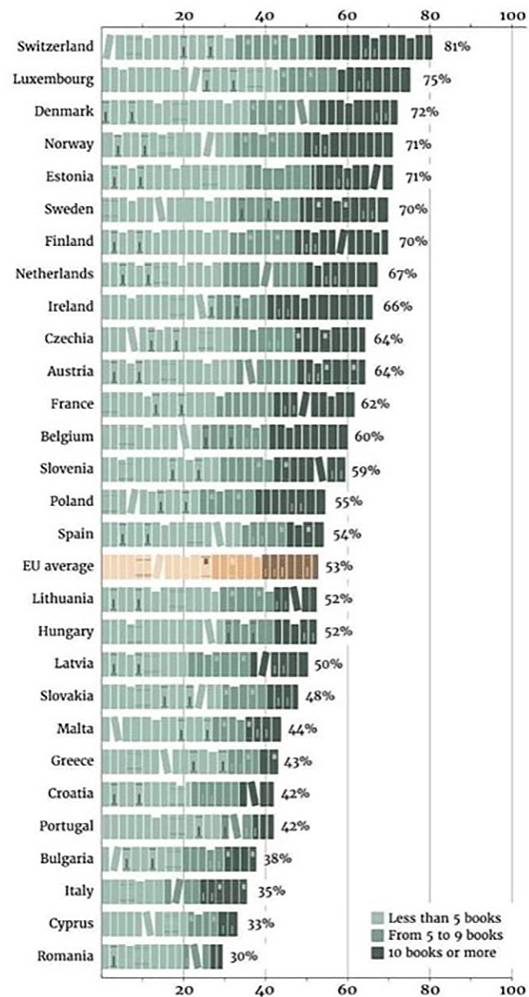
Laisvalaikio leidimą turėtume suskirstyti į keletą grupių: kultūros renginiai, kelionės ir kasdienis sportavimas. Kalbant apie kultūros renginius, tai: operos ir baletų teatro, dramos teatro spektaklių, simfoninių koncertų Nacionalinėje filharmonijoje ir kitose erdvėse lankymas. Čia beveik visur galėjome sutikti mūsų prof. emeritą **V.B. Pšibilskį** su žmona prof. Audrone, su prantama, ir kitus mūsų kolegas.

Nepraleidome galimybių aplankyti ir įvairius muziejus bei dailės parodas. Grožinės literatūros knygų skaitymas – bene viena populiariausių laisvalaikio leidimo formų (vienas asmuo vidutiniškai per metus perskaito 100 knygų). Nors profesoriai emeritai daug skaito, bet apskritai Lietuvos gyventojai skaito mažiau nei vidutinis ES pilietis. Tai matyti iš pateikiamos lentelės.

Reading habits in Europe

Percentage of people who have read books in the past 12 months

Source: Eurostat (2022)

Knygų skaitymas Europoje.

Apklausa atskleidė ir daugiau laisvalaikio praleidimo formų. Išsiskiria prof. **Gedimino Motuzos Matuzevičiaus pomėgis** skobti iš medžio visokius dalykus ir dalykėlius.

Mūsų pateikta apžvalga rodo, kad kiekvienas profesorius emeritas, nors ir atitolęs nuo akademinio gyvenimo, nenuilstamai rūpinasi mūsų šalies turtais, jos mokslinė praeitimi ir ateitimi.

Daugelis profesorių emeritų keliauja – paprastai du kartus per metus. Jie pasidalijo 2024 m. kelionių įspūdžiais po Europą, Afriką, Aziją, Pietų Ameriką ir kitas pasaulio vietas. 2024 metais daugiausia profesorių emeritų aplankė Andalūziją (Ispanija).

Prof. E. Manstavičius su žmona Zita Sevilijoje.

Prof. R. Mokrik prie estų ir kitų finougrų tautų kultūros, etnografijos ir liaudies meno muziejaus.

Mūsų duomenimis, daugiausia iš visų klubo narių 2024 m. keliavo prof. V. Lakis. Jis ir prof. Z.A. Kučinskienė sutiko pasidalyti įspūdingų kelionių akimirkomis (žr. 2 ir 3 priedus).

IŠVYKOS

VU Botanikos sode žaliuos qžuolai Universiteto rektoriams pagerbti. 2024 m. balandžio 8 d.

VU profesorių emeritų klubo narių 2023 m. veiklos plane buvo numatyta pagerbiant VU rektorių prof. akad. Mykolą Biržišką Botanikos sode Kairėnuose (BS) pasodinti qžuoliuką. Vėliau, sumanius sukurti VU rektorių qžuolų alėją, teko ieškoti sklypo ir jį formuoti. Planuotas renginys buvo atidėtas vėlesniam laikui. Dar vykstant sklypo paruošiamiesiems darbams, BS direktorius dr. Audrius Skridaila informavo PEK valdybą, kad naujiems qžuoliukams paskirta vieta VU BS šalia qžuolų giraitės, pasodintos Vilniaus universitetui minint 400 metų jubiliejų. PEK valdyba, pasitarusi su BS direkcija, nusprendė, kad tinkamiausias laikas qžuolams sodinti yra ankstyvasis pavasaris. Taip pat turėta omenyje, kad balandžio 1 d. bus minimas Vilniaus universiteto 445 metų jubiliejus. Be to, reikia pažymėti ir tai, kad rektorius prof. akad. Jono Kubiliaus pastangomis 1974 m. VU Botanikos sodui įkurti buvo gautas sklypas (Kairėnų g. 43). Todėl jau netrukus, gegužės 14-qją, BS minės savo 50-qsis įkūrimo metines. Jubiliejinių metų proga greta VU BS esančios qžuolų giraitės, sodo arboretume, VU vadovybės, BS direkcijos ir VU PEK narių iniciatyvomis nuspręsta sodinti penkis qžuoliukus. Jie skirti keturiems anksčiau pareigas ėjusiems VU rektoriams profesoriams – Mykolui Biržiškai, Jonui Kubiliui, Jūriui Baniui ir Artūriui Žukauskui – pagerbti, taip pat ir dabartiniam VU rektoriui prof. Rimvydui Petrauskui.

Balandžio 8-qją apie 13 val. į qžuoliukų sodinimo šventę atvyko minėti magnificencijos rektoriai, prorektorė prof. Vilmantė Pakalniškienė, BS direktorius dr. Audrius Skridaila, BS Komunikacijos ir paslaugų skyriaus vadovė Aida Vida Dobkevičiūtė, BS bendradarbė dr. Silva Žilinskaitė bei skaitlinga VU profesorių emeritų klubo narių grupė su poniomis (apie 32).

Paruoštoje sodinvietėje į susirinkusius kreipėsi dr. A. Skridaila. Jis pasidžiaugė, kad Botanikos sode galima pamatyti gausiausias Lietuvoje augalų kolek-

cijas, kurios 2023 m. į sodą pritraukė per 140 tūkst. lankytojų. Jis patikino, kad numatytų pasodinti penkių naujų qžuoliukų grupelė taps ilgesne Rektorių qžuolų alėja.

PEK prezidentas prof. Vaidutis Kučinskas pasidalijo mintimis apie glaudų klubo narių bendradarbiavimą su BS direkcija ir bendras jų iniciatyvas. Jis paminėjo jau tradiciniais tapusius, per alyvų žydėjimą rengtus klubo susitikimus su žymiais lektorais, VU nusipelnusiems žmonėms pagerbti statytus atminimo suoliukus bei pasodintus qžuoliukus.

Šventėje kalbėjęs rektorius prof. R. Petrauskas pažymėjo, kad šiemet Universitetas 445-qjį savo gimtadienį pasitinka ne tik atnaujintų studijų programų gausa, moksliniais pasiekimais bei neįprastai skaitlingų renginių fone jau tradicija tapusį qžuoliukų sodinimą BS. Jis pozityviai įvertino tokią tradiciją, kuri vainikuota sėkmingu bendradarbiavimu tarp VU profesorių emeritų klubo ir BS.

Buvęs VU PEK prezidentas prof. Vygintas Bronius Pšibilskis priminė, kad jau 2022 m. klubas realizavo jo iniciatyvą pastatyti rektoriui prof. Mykolui Biržiškai skirtą suoliuką. Šiandien jis maloniai kviečia prisėsti lankytojus.

Toliau kalbėdamas prof. V.B. Pšibilskis trumpai apibūdino rektorius prof. M. Biržiškos nuopelnus Lietuvai ir Vilniaus universitetui.

Ši iškili asmenybė – Didžiojo Vilniaus Seimo dalyvis, Lietuvos Tarybos narys, 1918 m. vasario 16 d. Nutarimo signataras ir Lietuvos švietimo ministras (nuo 1918 m. gruodžio iki 1919 m. kovo). Taip pat jis buvo ir vienas aktyviausių šalies švietimo ir aukštojo mokslo organizatorių. Būdamas Lietuvos Valstybės Tarybos 1918 m. rudenį įsteigtos Universiteto komisijos narys, M. Biržiška rūpinosi senųjų Vilniaus universiteto rūmų perėmimu ir priežiūra, aktyviai dalyvavo rengiant Vilniaus universiteto, numatyto atidaryti 1919 m. sausio 1 d., statutą, rengė biudžeto projektą, rūpinosi profesorių ir lektorių parinkimu. Sukaupė didžiulę pedagoginės veiklos patirtį: 7 metus vadovavo savo 1915 m. įsteigta Vilniaus berniukų (Vytauto Didžiojo) ir 8 metus – Kauno „Aušros“ berniukų gimnazijoms, 17 metų dirbo Lietuvos (nuo 1930 m. Vytauto Didžiojo) universitete, 1926–1927 m. buvo jo rektorius). Tai lėmė, kad iškilus mokslininkas, Lietuvai labai brangia kaina atgavus savo sostinę, 1940 m. sausio 15 d. buvo išrinktas pirmuoju atgaivinto lietuviškojo Vilniaus universiteto rektoriumi. Netrukus prasidėjusios sovietinės ir ją pakeitusios nacių okupacijų metais rektorius, remdamasis savo didžiuliu autoritetu, atkakliai gynė Universitetą nuo sunaikinimo, siekė, kad akademinis jaunimas netaptų okupantų kėslų

VU profesoriai emeritai, pasodinę qžuoliuką buvusiam VU rektoriui prof. M. Biržiškai, didžiuojasi jiems tekusia istorine misija.

Matematikai profesoriai emeritai sodina qžuoliuką savo Mokytojui, buvusiam VU rektoriui prof. J. Kubiliui.

įgyvendinimo įrankiu. Pasitraukęs į Vakarus, Vilniaus universitete karo ir okupacijų metais patirtus sunkumus bei netektis plačiai aprašė atsiminimuose, kurie yra vertingas istorinis šaltinis. Gyvendamas JAV, reikšmingais darbais paminėjo Lietuvoje valdžios nutylėtas Vilniaus Akademijos įkūrimo 375-ąsias metines.

VU Botanikos sode qžuoliukų sodinimo dalyviai.

VU Kairėnų botanikos sodas alyvoms žydint. 2024 m. gegužės 16 d.

Tai tradicinis profesorių emeritų klubo susitikimas VU Kairėnų botanikos sode. Dalyvavo 16 profesorių emeritų ir nemažai jų šeimų narių, iš viso 31 asmuo. Susitikimo pradžioje buvo pagerbti profesoriai emeritai, kuriems suėjo 85 metai.

Profesorius emeritas Mykolas Michelbertas yra Latvijos mokslų akademijos garbės narys, Vokietijos archeologijos instituto narys-korespondentas, pasaulinio lygio mokslininkas, apdovanotas Lietuvos, Latvijos ir Lenkijos ordiniais bei medaliais.

Taip pradėjęs sveikinimo kalbą prof. E. Manstavičius, tęsė:

VU PE klubas didžiuojasi turėdamas savo sudėtyje tokį iškilų Jubiliatą. Sunku išvardyti visas regalijas, dar sunkiau būtų apibūdinti visokeriopą Jo akademinę ir profesinę veiklą įvairiuose kultūros paveldo komitetuose bei komisijose. „Iš savo varpinės“ norėčiau paskambinti Profesoriumi kaip mano gimtojo krašto Kelmės rajono Garbės piliečiui. Kai Jubilias baigė gimtųjų Kražių gimnaziją 1955 m., aš, trumpakelnis vaikėzas, traukiau raudes iš Ančios šalia Gudelių piliakalnio, kurio šlaite matėsi prieškarinio dvaro savininko mėgėjiškų archeologinių tyrimų žaizda. Tada turėjau minčių užaugęs toliau ten ieškoti lobių. Subrendęs ir pasukęs kitu keliu, pavydėjau archeologui M. Michelbertui, tyrinėjusiam senąjį geležies amžių, iškasinėjusiam gerą dešimtį rajono pilkapių ir kapinynų ir atskleidusiam daug senosios Žemaitijos paslapčių. Jis nepa-

gailėjo ir Kražių brukės išrausdamas buvusios XVII a. Jėzuitų kolegijos teritoriją. Akivaizdu, kad jį lydėjo sėkmė: „prisirinko pinigų“, ką paliudija monografija „Lietuvos pinigai“ (2006), kitokio archeologinio paveldo relikty. Gimė dešimtis monografijų, pora šimtų mokslinių straipsnių. Jau būdamas emeritu, tyrinėjo Žemaičių karinio elito kapinyną Paprūdžiuose (monografija, 2014), Lietuvoje ieškojo romėnų laikotarpio emaliuotų dirbinių (monografija, 2016), paskelbė ir teberašo vertingus mokslinius straipsnius. Cituojant Jo monografijas (2001)

vokiečių kalba pavadinimą „...im europaeischen Barbaricum“ dar yra, ko ieškoti ir ką atrasti. Taip ir toliau, Mielas Jubiliate!

Profesorius emeritas Jonas Mackevičius yra vienas žinomiausių Lietuvos ekonomistų. Taip jį pristatydamas sakė prof. V. Lakis:

Per savo aktyvios veiklos laikotarpį profesorius parašė 21 monografiją, 10 vadovėlių ir kitokių mokymo priemonių, 550 straipsnių. Tai tik viena pusė jo veiklos. Jis pats organizavo arba aktyviai dalyvavo kaip konferencijų mokslo komiteto narys arba skaitė mokslinius pranešimus ne tik Lietuvoje bet ir daugelyje pasaulio šalių – nuo Norvegijos iki Naujosios Zelandijos. Jis yra įsteigęs kelis mokslinius leidinius, publikavo straipsnius įvairiuose moksliniuose leidiniuose Lietuvoje ir užsienyje. Vadovavo disertantams. Jo dėka daktaro diplomus turi 30 profesorių ir docentų. Už aktyvią mokslinę veiklą jam suteiktas Lietuvos nusipelnusio mokslo veikėjo vardas. Nors ekonomikos tyrimams buvo skirtas didžiausias dėmesys, jam nesvetimos ir kitos veiklos, kurias vykdydamas jis pasiekė reikšmingų rezultatų. Profesorius yra aktyvus sportininkas ir sporto organizatorius, sportinio ėjimo Lietuvos čempionas. Buvo vienas iš tų, kurie įsteigė Lietuvos olimpinį komitetą. Net ir pasitraukęs iš aktyvios veiklos profesorius nuveikė nemažai darbų. Kartu su kitais rašė monografijas ir toliau nuolat konsultuoja doktorantus bei jaunus dėstytojus. Pradėjo rašyti eilėraščius. Yra išleidęs 4 eilėraščių knygas.

Vieną eilėraščių Jubilias perskaitė ir šio susitikimo metu.

Bijau gyvatės

Bijau aš brist į upę,
ten susirangiusi jau tupi
didžiulė raina gyvatė,
ją brolis užpernai ten matė.
Bijau aš eit į mišką,
ten ūžia, šlama, pyška.
Žinau, ten puotą kelia ta gyvatė,
kurią jau mirusi mano bobutė matė.
Šiandieną nuėjau aš į kavinę,
gi žiūriu, matau prie stalo nuostabią blondinę.
Norėjau ją užkalbinti, tačiau bijau – „Bala
nematė,
juk gali būti ji tikra gyvatė.“

Į susitikimą tradiciškai buvo pakviestas įdomus lektorius – šį kartą žymus medikas, **VU profesorius Virginijus Šapoka**. Prelegentą pristatė Klubo prezidentas prof. V. Kučinskas. Prof. Virginijus Šapoka 1994–2004 m. buvo VU Medicinos fakulteto prodekanas, nuo 2004 m. – VU ligoninės Santaros klinikų Vidaus ligų centro direktorius. Stažavosi Švedijoje, Austrijoje, JAV, Šveicarijoje, Didžiojoje Britanijoje. Klinikinio darbo patirtis – 46 metai. Jis perskaitė pranešimą: „Ar sunku pasakyti viso gero savo profesijai?“ Labai vaizdingai pristatė, su kokiomis problemomis susiduria gydytojas savo profesinės karjeros laikotarpiu. Padidintos rizikos profesijos atstovo – gydytojo – klaidos lemia pacientų mirtinumą, kuris yra trečioje vietoje po kardiologinių ir vėžinių susirgimų. Tai daro gydytojo darbą stresinį. Nenormaliai dideli krūviai ir dažnas naktinis darbas dar labiau išsekina gydytojus. Kuo gydytojas vyresnis, tuo jis labiau gerbiamas, tuo labiau jis verčiamas apsimesti, kad viską žino. Tačiau viskam yra ribos. Prof. V. Kučinskas paprašė prelegentą pakomentuoti gyvenimo trukmę. Prof. V. Šapoka pasakė, kad JAV gyvenimo trukmė yra maža. Lietuva taip pat atsilieka pagal gyvenimo trukmę. Tai lemia daug veiksmų, taip pat ir tai, kad mes vartojame per daug pieno riebalų. Prof. F. Ivanauskas

paklausė, kaip atskirti, kad gydytojas geras ir po kelerių metų jis tampa toks. Prof. V. Šapoka paaiškino, kad tai labai individualus dalykas. Tačiau, kuo didesnis ir įvairesnis pacientų srautas, tuo gydytojo kvalifikacija kyla greičiau. Jei gydytojas dirba uždaroje sistemoje, kvalifikacija kyla lėčiau. Prof. Surgailis pasidomėjo dirbtinio intelekto vieta medicinoje. Prof. V. Šapoka paaiškino, kad jis naudojamas medicinoje jau seniai. Plačiai interpretuojami kardiogramų ir rentgeno nuotraukų duomenys. Tačiau diagnozavimas ir gydymo skyrimas vis dar vyksta gydytojo kabinete bendraujant su pačiu pacientu, nes yra dar daug laisvės laipsnių, kurių visų programinė įranga neapima. Prof. V. Kučinskas informavo, kad Lietuvos mokslų akademijoje vyks konferencija, skirta dirbtiniam intelektui medicinoje.

Po paskaitos buvo aptartos artimiausios Klubo veiklos priemonės. Po to visi nuvyko pasigrožėti jau žydinčiomis alyvomis ir įsiamžinti prie jų.

Šiauliai. 2024 m. birželio 12 d.

Lankymasis Vilniaus universiteto Šiaulių akademijoje (VU ŠA). Išvykoje dalyvavo 26 asmenys.

Anksčiau tai buvo Šiaulių universitetas. Čia atskiro profesorių emeritų klubo nėra, profesoriai emeritai (iš viso yra buvę 6) priklausė bendram šios aukštosios mokyklos senjorų (pensinio amžiaus dėstytojų ir kitų buvusių darbuotojų) klubui „Emeritus“.

Mus priėmė Edukologijos instituto direktorė prof. dr. Daiva Malinauskienė, Regionų plėtros instituto direktorė doc. dr. Lina Garšvienė ir Studijų skyriaus va-

dovė Edita Vaičaitienė. Susitikime taip pat dalyvavo Akademijos profesorius emeritas Kazimieras Romualdas Župerka, pirmosios Šiaulių pedagoginio instituto laidos (1954–1958) absolventas, čia darbavęs daugiau kaip 50 metų.

Pristatydamas Akademiją, prisiminimais iš šios aukštosios mokyklos istorijos pasidalijo profesorius emeritas Kazimieras Romualdas Župerka.

Centre – PEK Prezidentas prof. V. Kučinskas, nuo jo į kairę prof. emeritai: K.R. Župerka, V.S. Laurinavičius ir V. Lakis.

1948 m. Šiauliuose buvo įsteigtas dvimetis mokytojų institutas, kuris 1954 m. perorganizuotas į aukštąją mokyklą – pedagoginį institutą. Prof. K.R. Župerka prisiminė pirmuosius rektorius: Vaclovą Germaną (iš pradžių – direktorius, nes dar neturėjo rektoriaus statuso), Kazimierą Žukauską ir Juozą Vaitkevičių. Įsiminė V. Germano demokratiškumas, „smetoniškas“ etiketas – kiekvienam studentui keldavo skrybėlę, skatino būti instituto šeimininkais. Rektorius V. Germanas kūrė institutą nuo nulio. Studijų pradžioje teko susinešti iš miesto įstaigų ir mokyklų dovanotus stalus, kėdes... Pirmieji dėstytojai buvo žinomiausi Šiaulių mokytojai ir jauni Vilniaus universiteto bei Vilniaus pedagoginio instituto absolventai. Net 1954 m. mokslų kandidatų tebuvo du, tie

patys – laikinai atvykę marksistinių disciplinų dėstytojai Malyševas ir Sergejevas. K. Žukauskas itin rūpinosi instituto prestižu, kėlė jo autoritetą miesto visuomenėje. Tada disertacijas ėmė ginti pirmieji savi dėstytojai: psichologas Aleksandras Jacikevičius, istorikas Jonas Aničas, pats K. Žukauskas... J. Vaitkevičiui labiausiai rūpėjo „laipsniuotų“ dėstytojų plėtra (dėstytojai juokavo: rektorius nori parodyti, kuo aukštoji mokykla skiriasi nuo vidurinės). Pats J. Vaitkevičius buvo nepaprastai darbštus, gyvos minties mokslininko pavyzdys, rektorium būdamas apgynė antrąjį (tuo metu – daktaro) disertaciją. Būtina geru žodžiu prisiminti okupacijos metais buvusių rektorių politinę drąsą. K. Žukauskas priėmė į darbą Sibiro tremtinę mokytoją, baigusią Irkutsko pedagoginį institutą, Danutę Klumbytę (ilgainiui tapusią literatūros didaktikos profesore, visą gyvenimą su dėkingumu prisimenančią tą rektoriaus poelgį). J. Vaitkevičius priėmė į darbą dailininką Vytenį Rimkų, politinį kalinį ir tremtinį, vėliau jam paskelbė konkursą ir docento pareigoms užimti, už ką buvo griežtai „auklėjamas“ partijos miesto komiteto sekretorių. V. Rimkus apgynė habilitacinį darbą, tapo menotyros profesorium, buvo Šiaulių universiteto profesorius emeritas. Nelengvas Šiaulių pedagoginio instituto kelias į universiteto statusą, bet tai buvo prasmingas žingsnis, visapusiškai

VU ŠA Edukologijos instituto direktorė prof. dr. Daiva Malinauskienė ir Studijų skyriaus vadovė Edita Vaičiaitienė pristatė Šiaulių akademijos svarbiausius pasiekimus mokslo, studijų, projektinės veiklos ir kt. srityse.

stimuliuojančios periferijos aukštosios mokyklos augimą. Stiprėjo magistrantūros studijos, atsirado ir trečioji studijų pakopa – bendra su kitomis aukštosiomis mokyklomis doktorantūra. Prof. K.R. Župerka pažymėjo, kad, klostantis nepriklausomoms nuo aukštosios mokyklos aplinkyboms (didžiulė lietuvių emigracija, demografijos krizė), Šiaulių universiteto tapsmas Vilniaus universiteto akademija buvo vienas iš geresnių galimų variantų, turint omenyje ir miesto kultūrinį šviečiamąjį gyvavimą, ir visos Lietuvos mokslo jaunimo reikalus.

Aptarta visų studijų pakopų studentų pokyčio teigiama dinamika VU ŠA nuo 2021 m. Detaliai pristatytos pedagogus rengiančios bakalauro ir magistrantūros studijų programos, realizuojamos Edukologijos institute. Pasidžiaugta, kad kiekvienais metais didėja studentų skaičiai į Specialiosios pedagogikos ir logopedijos, Pradinio ugdymo pedagogikos ir Ikmokyklinio ugdymo bakalauro studijų programas. Magistrantūros studijose studijuojančių taip pat daugėja.

Regionų plėtros instituto direktorė doc. dr. Lina Garšvienė paminėjo, kad, išgirdusi VU profesorių emeritų patirtis plėtojant prioritetines studijų ir mokslo kryptis, jaučiasi drąsesnė veikti, ryžtingai siekti užsibrėžtų VU ŠA tikslų. Direktorė trumpai pristatė instituto studijų programas, kurios išsigrynino dar iki Šiaulių universitetui tampant VU Šiaulių akademija. Aptarė ryškiausius Regionų plėtros instituto mokslo pasiekimus ir orientyrus – aerobiologijos, ekonomikos ir kitose srityse. Dėkojo atvykusiems ir kvietė dažniau apsilankyti. Šis VU profesorių emeritų vizitas yra labai svarbus nepertraukiamo bendradarbiavimo, kolegishkumo ir partnerystės VU ŠA įrodymas.

Susitikimo pabaigoje VU PEK Prezidentas prof. V. Kučinskas papasakojo apie klubą, jo veiklą, padėkojo už puikų priėmimą ir padovanojo Akademijai knygą „VU profesoriai emeritai“.

VU ŠA Informacijos centro bibliotekininkė Vida Steponavičienė dr. Jono Šliūpo skaitykloje supažindino su skaityklos fondais.

Čia saugomi leidiniai, išleisti lietuvių kalba iki 1945 m., kitomis kalbomis – iki 1917 m., kaupiami leidiniai su ekslibrisais, autorių, buvusių savininkų bei dovanotojų autografais, netradicinės formos leidiniai. Didesnę skaityklos dalį užima aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvas. Jis įkurtas Jono Šliūpo jauniausiojo sūnaus Vytauto Šliūpo 1987 m. Kalifornijoje. Tarp Vytauto Šliūpo ir Šiaulių universiteto 2005 m. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis ir 2009 m. birželio 12 d. įvyko oficialus archyvo pristatymas Šiaulių universiteto bibliotekoje. Susipažinome su archyvo fondu, čia saugomais dr. Jono Šliūpo asmeniniais daiktais, jo gyvenimo ir veiklos epizodais. Pažymėtina, kad J. Šliūpas dėl savo antiklerikalinių pažiūrų buvo galiausiai atleistas iš darbo ir vėliau jo niekur negalėjo gauti.

Pažintis su Šiauliais. Jau atvykdami pasukome pro Laikrodžio aikštę, pamatėme Šiaulių simboliu laikomo Auksinio šaulio paminklą. Papietavę netoli Akademijos esančioje „Dramaturgo“ kavinėje, nuvykome į Šiaulių Aušros muziejui priklausančią Chaimo Frenkelio vilą. Ekskursijos gidė papasakojo dramatišką Frenkelių šeimos istoriją, jų veiklumą ir pagarbą Šiaulių miestui.

Pasigrožę Frenkelių vilos sode pražydusiomis rožėmis, nuvykome į Šiaulių „Rūtos“ fabriko šokolado muziejų. Pamatėme ne tik šokolado gamybos technologiją, bet ir susipažinome su šokolado gamybos ir vartojimo istorija nuo pat ankstyviausių inkų laikų iki šių dienų. Muziejaus kavinėje turėjome galimybę paragauti įvairių istorinių šokoladinių gėrimų.

Šokolado muziejuje prie kakavos medžio.

Žemaitija ir Pamario kraštas. 2024 m. rugsėjo 11–12 d.

Ankstų ūkanotą rugsėjo 11 d. rytą 28 VU PEK nariai, juos lydintieji asmenys ir svečiai – profesoriai emeritai L. Bieliauskas (Mičiganas) bei W. Barr (Niu-jorkas) – rinkosi į Daukanto aikštę. Laukė dar pernai numatyta ekskursija į Žemaitiją ir Pamario kraštą. Patogus autobusas, kurį paslaugai užsakė Universitetas, netruko kirsti Nevėžį ir pasiekti istorines Žemaitijos ribas. Ši Lietuvos dalis metraščiuose ir kronikose minima jau XIII a. pradžioje. Eiliuotoji Livonijos kronika, parašyta XIII a. pabaigoje, skelbia: „*Die Lettowen al zu hant, die Sameiten sind genant*“. Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui 1420 m. teko įrodinėti Šv. Romos imperijos imperatoriui Zigmantui, kad žemaičiai ir lietuviai esanti viena tauta, kalbanti ta pačia kalba („...*unum ydioma et uni homines*“). Pirmasis PEK narių kelionės tikslas buvo giliau pažinti Žemaitijos istoriją, jos miestelius ir gyventojus.

Kaip buvo pataręs profesorius emeritas Mykolas Michelbertas, skubėjome į jo gimtinę, pirmąją Žemaitijos sostinę – Kražius, minimus XIII a. Lietuvos karaliaus Mindaugo donaciniuose raštuose. Nuo XV a. pradžios čia gyveno Žemaitijos seniūnai Kęsgailos, vėliau – Radvilos, Chodkevičiai, ... , net – Anglijos kunigaikščiai Kotryna Sufolsk ir Ričardas Berthas, bėgę nuo religinių persekiojimų.

Kražių Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus kultūros centro muziejaus direktorius Vygantas Mažonas ekskursantus pasitiko prie Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčios, kurią XVIII a. viduryje suprojektavo ir pastatė senojo Vilniaus universiteto auklėtinis Tomas Žebrauskas (1714–1758). Pastarasis dėstė Kauno, Ilūkštės ir Kražių jėzuitų kolegijose, buvo žymiausias to meto architektas. Tobulinosi Prahėje ir Vienoje, grįžęs į Vilniaus universitetą, reformavo matematikos ir fizikos dėstymą, projektavo astronomijos observatorijos pastatą ir rūpinosi laboratorine įranga bei fizikiniais eksperimentais. Ankstyva mirtis nutraukė jo sumanymus. Anot LDK maršalkos I. Oginskio „Šio vyro netekimas [...] visai valstybei buvo nepataisomas nuostolis“.

Kražių bažnyčia – skerdynių, kurias 1893 m. lapkričio mėn. surengė caro kazokai, liudininkė.

Su Vilniaus universitetu Kražius sieja čia 1616 m. Jono Karolio Chodkevičiaus įsteigta jėzuitų kolegija. Edukacinė komisija 1773 m. ją pertvarkė į apygardos mokyklą, kurią 1817 m. perėmė VU ir reorganizavo į gimnaziją. Pastaroji veikė, kol 1848 m. Rusijos caro įsakymu buvo perkelta į Kauną. Kolegijoje dėstė poetas M.K. Sarbievijus, retorikos ir muzikos teoretikas Žygimantas Liauksminas, Kazimieras Vijūkas Kojalavičius (VU rektorius 1659–1662 m.) ir kiti XVI–XVII a. Europoje žinomi mokslo žmonės. Daug Kolegijos profesorių taip pat dėstė ir senajame Vilniaus universitete. Ypač reikšmingas buvo VU gimnazijos laikotarpis. Jos auklėtiniai Dionizas Poška, Simonas Tadas Stanevičius, Liudvikas Adomas Jucevičius, Aleksandras Fromas-Gužutis ir kt. tapo iškiliausiais lietuvių kultūros veikėjais bei rašytojais. Verta paminėti, kad gimnazijoje 1834–1840 m. dirbo būsimasis žemaičių vyskupas Motiejus Valančius.

Ekspursijos dalyviai autentiškame Kolegijos rūsyje.

Turingas pasakojimas vyko Kolegijos pastate prie muziejinės ekspozicijos. Dalyviai taip pat buvo supažindinti su aktyvia Kražių kultūros centro veikla. Mūsų gidui V. Mažonui padovanojome knygą „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“.

Po pusvalandžio jau buvome senosios Žemaitijos centre Varniuose, prie restauruoto kunigų seminarijos pastato, kuriame dabar yra Žemaičių vyskupystės muziejus. Į Varnius kunigų seminarija buvo atkelta 1742 m. iš Kražių, kuriuose ji veikė nuo 1620 m.

Prie skulptūrų, įamžinusių Žemaičių vyskupą Merkelią Giedraitį ir kanauninką Mikalojų Daukšą.

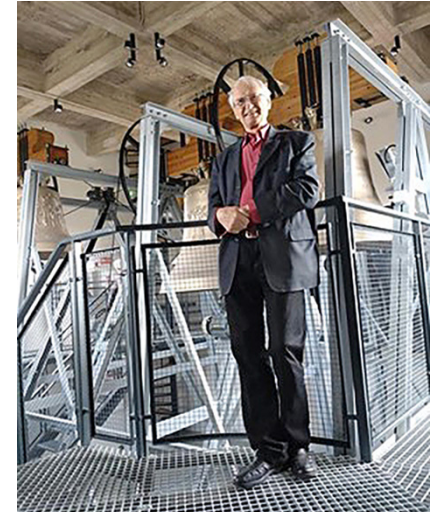
Pamokiusi mus žemaičių kalbos, gidė entuziastingai aprodė Žemaičių sakralinio meno eksponatus, Žemaitijos vyskupų portretų galeriją ir paragino pasikelti į seminarijos bokštą.

Užlipus po kojomis nusidriekė Varnių miestelis ir nuostabus gamtovaizdis. Šalia puikavosi nauji bronziniai varpai, – vieni didžiausių Lietuvoje, išlieti Austrijoje. Jie dedikuoti Taikos karalienei, šventiesiems, Vytautui Didžiajam ir vyskupystės muziejaus steigėjams.

Toliau kelias vedė į dabartinės Žemaitijos sostinę Telšius. Pakeliui su liūdnomis mintimis žvelgėme į Kančios koplyčią Rainiuose.

Čia pirmomis rusų-vokiečių karo dienomis buvo žvėriškai nužudyti 75 Lietuvos piliečiai, tuo metu kalėję kalėjime ir varomi į Rusijos gilumą. Izraelio vyriausybei nesutikęs išduoti vieną pagrindinių egzekucijos vykdytojų, nusikaltėliai liko tinkamai nenubausti.

Po sočių pietų restorane „Abatija“, sekdami paskui gidą istoriką Vaclovą Vaičekauską, gėrėjomės Telšių miestu.

Prie varpų profesorius emeritas L. Kimtytys.

Gidas porina žemaitiškai.

Miesto simbolis – laikrodžio bokštas.

Žemaičių kalbos žodžių interpretacijos, istoriniai naratyvai sudomino ne vieną mūsų. Pamatėme Telšių miesto istorinius ir šiuolaikinius meno paminklus.

Telšių Šv. Antano Paduviečio katedros durys.

Netrukus saulutė pakvietė sekti ją vakaruosna. Ten jos laukė minkštas debesų guolis, o mūsų – nakvynė VU konferencijų ir poilsio centre „Romuva“.

Anksti ryte žygį tęsėme. Šįkart sukome link Ventės rago, kuriame įsikūrusi ornitologijos stotis. Jos vedėjas Vytautas Jusys nuotaikingai pasakojo apie ornitologų darbą, stoties istoriją ir rodė, kaip žiedojami paukščiai. Ekskursantai mielai įsitraukė į šį procesą.

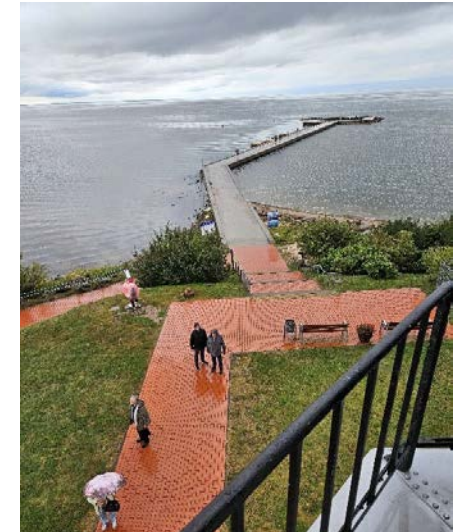
Paskui vedėją V. Jusį.

„Žvirblis“ dar prof. V. Laurinavičiaus saujoje.

Prie Ventės rago švyturio.

Nuo švyturio bokšto
viršaus atsivėrė Kuršių
marių platybės.

Po to skubėjome laivu paplaukioti Minijos upe, Nemuno deltoje ir Kuršių mariose. Šiuos norus padėjo įgyvendinti patyrusi Šilutės informacinio centro gidė Živilė Skirkevičienė. Laivas lėtai puškavo. Pakrantėse lyg įbesti stovėjo baltieji garniai, lingavo meldai. Neapleido mintis, kokia įstabi ta Lietuvos gamta...

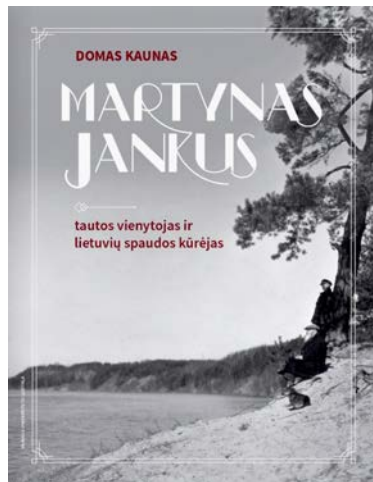
Jau ir legendinis
Mingės kaimas.

Toliau ekskursijos dalyvių laukė Mažosios Lietuvos patriarchu vadinamo **Martyno Jankaus** muziejus Bitėnuose.

Labai įdomioje ekspozicijoje spausdinimo įranga, autentiški M. Jankaus daiktai ir eksponatai, primenantys knygnešių laikus.

Prie istorinės spausdinimo mašinos.

Prof. emerito D. Kauno monografija – lobynas muziejaus darbuotojams.

Muziejus organizuoja dailininkų plenerus. Kūriniai eksponuojami didelėje sodyboje.

VU PEK vardu muziejaus lankytojų knygoje įrašą paliko prezidentas V. Kučinskas.

Įstabi kelionė baigėsi. Bet taip norėtusi sugrįžti, su kuprine ant pečių pakartoti knygnešių kelią nuo Bitėnų iki Tilžės ir atgal, o čia, M. Jankaus sodyboje, pasijusti Mažosios Lietuvos šviesuolių apsuptyje. Deja, realybė yra kitokia – kitoje Nemuno pusėje atėjūnai tempia pasaulį atgal į karo sūkurį, į barbarybės laikus...

VU PEK VALDYBOS DARBAS

Ataskaitiniu laikotarpiu klubo valdyba dirbo gana produktyviai ir visus svarbiausius klausimus bei iškylančias problemas sprendė kolegialiai. 2024 m. įvyko keturi valdybos posėdžiai: **2024-02-22**; **2024-05-23**; **2024-06-19** ir **2025-01-07**.

2024-02-22.

Posėdyje dalyvavo: profesorai emeritai: V. Kučinskas (prezidentas), F. Orliukas (viceprezidentas), K. Jarašiūnas, V.S. Laurinavičius ir E. Manstavičius.

Aptarti klausimai:

1. Ažuoliukų Kairėnų botanikos sode (BS) sodinimas. Suderinta dėl laiko ir dalyvių kvietimo.
2. Susitikimas BS alyvoms žydint gegužės 30 d. Nutarta pakviesti prof. V. Šapoką paskaityti paskaitą „Kaip žmogus jaučiasi išėjęs į pensiją“. Už šį pasiūlymą balsavo trys Valdybos nariai, du susilaikė. Pasiūlymas priimtas.
3. Išvyka į VU Šiaulių akademiją (ŠA). Į susitikimą numatyta pakviesti ŠA profesorius emeritus.
4. Išvyka į Žemaitiją ir Mažąją Lietuvą. Nutarta organizuoti rugsėjo 11-12 dienomis. Informuoti, kad nakvynę Palangos VU Poilsio namuose užsako patys kelionės dalyviai.
5. Diskusija dirbtinio intelekto klausimais. Numatyta pakviesti M. Romerio universiteto prof. Paulių Pakutinską.
6. PEK susitikimas su Gyvybės mokslų centro (GMC) vadovybe. Nutarta renginį planuoti gruodžio mėn. Pakviesti visus PEK narius ir iš anksto suderinti ekskursiją po mokslines laboratorijas.
7. Profesorių emeritų kūrybinio palikimo išsaugojimo aspektai. Susitikimą su VU bibliotekos direktore organizuoti gegužės pradžioje. Į jį pakviesti prof. emeritę I. Valikonytę.
8. Nutarta pakviesti naujai išrinktuosius ir esamus profesorius emeritus įsitraukti į klubo veiklą.

9. Pasirūpinti, kad kiekvieno fakulteto tinklalapyje atsirastų informacija apie profesorius emeritus, nuoroda į leidinį „VU profesoriai emeritai“ ir nuoroda į PEK veiklos tinklalapį. Apie tai buvo kalbėta neseniai įvykusio PEK prezidento prof. V. Kučinsko susitikimo su VU Rektoriumi prof. R. Petrausku metu.

Praktiškai visos suplanuotos veiklos įvykdytos, išskyrus 6-ą punktą. VU GMC vyko naujos administracijos rinkimai, todėl minėtas renginys perkeltas į 2025 m. VU PEK narių susitikimai, diskusijos ir išvykos aprašytos anksčiau.

2024-05-23.

Posėdis vyko VU bibliotekos direkcijoje. Dalyvavo PEK profesoriai emeritai: V. Kučinskas (prezidentas), F. Orliukas (viceprezidentas), E. Manstavičius ir I. Valikonytė; VU bibliotekos Rankraščių skyriaus vadovė dr. Inga Liepaitė ir Mokslinių tyrimų ir paveldo rinkinių departamento direktorė Nijolė Klingaitė-Dasevičienė.

Jau anksčiau daug kartų svarstyta dėl VU PEK archyvo, kurio tikslas – išsaugoti PE kūrybinį palikimą (klubo nuostatų 3.4 punktą). Tartasi ir su eksper-

Posėdžio dalyviai VU Bibliotekos direkcijoje.

tu prof. emeritu D. Kaunu. Dr. I. Liepaitė supažindino valdybos narius su VU bibliotekos Rankraščių skyriaus fondų formavimo gairėmis, kuriose nurodyta, kaip vykdoma pirminė dokumentų atranka ir laikinų saugojimo vienetų sudarymas. Nutarta įsteigti VU PEK archyvą. Prezidentas prof. V. Kučinskas perdavė Rankraščių skyriaus vadovei dr. I. Liepaitei šios kadencijos VU PEK valdybos turimus dokumentus. Po to aptarti kūrybinio palikimo išsaugojimo praktiniai klausimai ir tolesnis Bibliotekos bei PEK bendradarbiavimas.

2024-06-19.

Posėdyje dalyvavo VU PEK valdybos nariai profesoriai emeritai: V. Kučinskas (prezidentas), F. Orliukas (viceprezidentas), V.S. Laurinavičius ir E. Manstavičius; taip pat Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VILNIUS TECH) profesorių emeritų klubo tarybos nariai profesoriai emeritai: Algirdas Vaclovas Valiulis (pirmininkas), Rimantas Belevičius ir Vytautas Martinaitis.

Posėdis surengtas vykdant VU PEK nuostatų 3.5 punktą:

...megzti ir puoselėti ryšius su Lietuvos ir užsienio šalių profesorių emeritų klubais.

Posėdžio tikslas – aptarti klubų bendradarbiavimą ir pasirašyti parengtą Susitarimą.

Susirinkimą pradėjęs VU PEK prezidentas prof. V. Kučinskas priminė VU ir VILNIUS TECH profesorių emeritų klubų santykių priešistorę ir VILNIUS TECH PEK konkrečiai išreikštą iniciatyvą bendradarbiauti. Prof. A.F. Orliukas jau dalyvavo svečių klubo renginyje, o visi VU PEK nariai pakviesti į VILNIUS TECH teatro spektaklį.

Prof. V. Kučinskas akcentavo, kad parengtas VU PEK ir VILNIUS TECH PEK bendradarbiavimo Susitarimas padės įgyvendinti šį tikslą. Susitarimas taip pat atitinka klubo, kaip neformalaus profesorių emeritų sambūrio, statusą.

Atsakydamas VILNIUS TECH PEK pirmininkas prof. A.V. Valiulis apibūdino savo klubo veiklą, sunkumus, išskylančius ieškant bendradarbiavimo su panašiais klubais kitose Lietuvos mokslo institucijose. Teigiamai įvertino kaimynystėje

esančio VU PEK veiklą ir padėjo už suteiktą galimybę praplėsti bendradarbiavimo horizontą. Pritarė parengto Susitarimo turiniui ir formai.

Po to klubų vadovai prof. A.V. Valiulis ir prof. V. Kučinskas pasirašė Susitarimą.

Susitarimo pasirašymo momentas.

Ta istorine proga VU PEK prezidentas prof. V. Kučinskas įteikė VILNIUS TECH PEK pirmininkui prof. A.V. Valiuliui knygą „VU profesoriai emeritai“.

Toliau buvo diskutuojama dėl bendradarbiavimo 2024 m. galimybių. Prof. V. Kučinskas informavo, kad artimiausia proga – VU PEK rengiama diskusija „Dirbtinis intelektas“ (DI). Supažindinęs su jos preliminarą programa, pasiūlė VILNIUS TECH PEK nariams prisidėti. Savo ruožtu VILNIUS TECH PEK pakvietė dalyvauti VU profesorius emeritus 2025 m. numatytuose renginiuose „Prie Lietuvos geodezijos istorijos ištakų“, taip pat apsilankyti VILNIUS TECH laboratorijose ir fakultetuose.

Posėdis baigėsi pažadu „Esame atviri visiems pasiūlymams“, kurį pakartojo abiejų klubų vadovai.

Bendra Susitarimo pasirašymo dalyvių nuotrauka.

BENDRADARBIAVIMO SUSITARIMAS (ištrauka):

2024 m. birželio 19 d., Vilnius

Vilniaus universiteto Profesorių emeritų klubas (VU PEK) ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto Profesorių emeritų klubas (VILNIUS TECH PEK) (toliau – Šalys),

- remdamiesi Šalių nuostatais bei suprasdami akademinės bendruomenės misiją ir tikslus,
- žinodami, kad mokslinių žinių sklaida, bendrų veiklų patirtis pasitarnauja Šalių veiklų tobulėjimui,
- siekdami skatinti Šalių bendradarbiavimo plėtotę, sudarė šį Susitarimą:

1. Susitarimo tikslas – Šalių klubinių veiklų bendradarbiavimo plėtra.
2. Šalys susitaria bendradarbiauti šiomis formomis:
 - 2.1. dalyvauti Šalių renginiuose;
 - 2.2. organizuoti bendras konferencijas, seminarus ar diskusijas Šalims aktualiomis mokslinėmis bei praktinėmis temomis;
 - 2.3. bendradarbiaudamos vadovautis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Mokslo ir studijų įstatymu, VU bei VILNIUS TECH Statutais, klubų nuostatais ir Didžiąja Europos universitetų chartija.

3. VU Profesorių emeritų klubas įsipareigoja:

- 3.1. pranešti apie VU PEK rengiamas mokslines konferencijas, seminarus, diskusijas, susitikimus su įdomiais žmonėmis ir kviešti juose dalyvauti VILNIUS TECH PEK narius;
- 3.2. organizuojamose konferencijose, seminaruose ar diskusijose tarp VILNIUS TECH PEK ir VU PEK narių vykdyti lektorių apsikeitimą;
- 3.3. esant galimybei, publikuoti pranešimų medžiagą šiems renginiams skirtuose leidiniuose;
- 3.4. esant galimybei, kviešti į VU organizuojamus kultūros renginius.

Visas Susitarimas yra VU PEK archyve.

2025-01-07.

Dalyvavo: prof. V. Kučinskas (pirmininkas), prof. F. Orliukas (vicepirmininkas), prof. V.S. Laurinavičius ir prof. E. Manstavičius. Prof. K. Jarašiūnas savo nuomonę išreiškė el. paštu.

Svarstytas prezidento prof. V. Kučinsko pateiktas „VU PEK 2024 m. veiklos ataskaitos“ projektas. Nutarta pateiktą ataskaitą patvirtinti ir teikti visuotiniam VU PEK narių susirinkimui.

Pritarta 2025 m. VU PEK veiklos plano projektui.

PEK valdybos darbo vertinimas

Lapkričio–gruodžio mėn. per nuotolį PEK nariai vertino klubo ir valdybos veiklą. Dėl jos gairių ir prioritetinių renginių savo nuomonės pareiškė 31 kolega. Teigiami atliktų darbų vertinimai, padrusinantys žodžiai tapo nauja paskata toliau plėtoti ir aktyvinti klubo veiklą.

Pradžiugino prof. Pauliaus Pakutinsko atsiliepiamas apie klubo 2024-12-04 susitikimą (žr. <https://www.linkedin.com/feed/?highlightedUpdateUrn=urn%3Aali%3Aactivity%3A7283048881574023168>).

Valdybos darbas taip pat buvo vertinamas VU PEK nario veiklos apraše. Visais atvejais buvo įvertinta *teigiamai, labai gerai ir puikiai*, nes informacija

apie įvairias organizuojamas priemones pateikiama operatyviai, posėdžiai vyksta sklandžiai, organizuojamos įdomios išvykos ir kiti renginiai.

Visiems, kurie pasidalijo savo mintimis su valdybos nariais ir kitais klubo nariais, esame labai dėkingi. Jų mintys ir siūlymai aptarti valdybos posėdžiuose; esant galimybėms ir buvo įgyvendinti. Buvo pasiūlymų ir 2025 m. tęsti panašių klubo veiklą.

VU bendruomenė ir PEK

Profesorių emeritų dėmesiui pateikiame svarbų dokumentą.

VILNIAUS UNIVERSITETO TARYBOS NUTARIMAS „DĖL VILNIAUS UNIVERSITETO PROFESORIAUS EMERITO MĖNESINĖS IŠMOKOS DYDŽIO NUSTATYMO. 2024 m. sausio 31 d. Nr. TPN-2.

Vadovaudamasi Vilniaus universiteto statuto 20 straipsnio 2 dalimi ir 38 straipsnio 1 dalies 29 punktu ir Vilniaus universiteto emeritūros, afiliacijos ir garbės vardų nuostatų, patvirtintų Vilniaus universiteto senato 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimu Nr. S-2015-7-5 „Dėl Vilniaus universiteto emeritūros, afiliacijos ir garbės vardų nuostatų bei Emeritūros, afiliacijos ir garbės vardų komisijos sudėties“ (su pakeitimais Vilniaus universiteto senato 2019 m. gruodžio 17 d. nutarimu Nr. SPN-74 ir 2022 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. SPN-46), atsižvelgdama į Vilniaus universiteto rektoriaus 2024 m. sausio 24 d. teikimą Nr. RTK-5 „Dėl Vilniaus universiteto profesoriaus emerito mėnesinės išmokos dydžio nustatymo“ ir siekdama užtikrinti geresnes socialines sąlygas Vilniaus universiteto akademinės bendruomenės nariams, nusipelnusiems Vilniaus universitetui už ypatingą mokslo, meno ar mokymo veiklą, Vilniaus universiteto taryba n u t a r i a :

1. Nustatyti profesoriaus emerito mėnesinės išmokos dydį.
2. Nustatyti, kad šis nutarimas įsigalioja nuo 2024 m. vasario 1 d.

Vilniaus universiteto administracija nuolat kvietė PEK narius į įvairius renginius: mokslo metų atidarymo, jų užbaigimo ir kt. Juose, taip pat ir fakultetu renginiuose, emeritai noriai dalyvavo.

PEK nariai VU 2023–2024 m. m. uždaryme.

PEK nariai 2024–2025 m. m. atidaryme.

Ataskaitoje panaudotos Ugniaus Bagdonavičiaus ir PEK narių nuotraukos. Ją norėtume užbaigti A. Camus žodžiais:

Laikas, likęs gyventi, svarbesnis, nei visi metai, kurie praėjo.

1 priedas

PROFESORIAI EMERITAI ŽINIASKLAIDOJE

Pateikiama tik keletas pavyzdžių iš daugybės aktyvių kolegų pasisakymų spaudoje.

Profesorius emeritas Domas Kaunas. „Aušra“ reikia įdarbinti (ištrauka iš straipsnio portale LMA.lt, 2024-05-07).

„Aušros“ 140-mečiui skirta laida kartu su mumis gyvena jau metai. Lyg ir apsipratome. Bet ją imant į rankas nuolat, tarytum savaime, kyla klausimas, kas buvo 1883-ųjų „Aušra“ ir kuo ji mums svarbi šiandien. Ar jos pasirodymas lietuviškosios spaudos persekiojimo laikais tapo tautos istoriniu įvykiu ir ar taip traktuotina dabar? Gal pernelyg neapsiriksimė teigdami, kad tada ji buvo tautinio atgimimo etapinis reiškinys ir prilygo politiniam įvykiui. Taip savo pirmuosius tautinius leidinius vertina ir gretimos likimu į mus panašios tautos. Kuo svarbi „Aušros“ 140-mečio laida? Atsakymai gali skirtis, šių žodžių autoriaus nuomone, ji yra tautos istorijos įprasminimo priemonė ir paminklas, reikalingas jam sureikšminti mūsų atmintyje, ir yra svarbus šiuolaikinės laisvos tautos savivertės bei pagarbos matas. To paties siekė ir lietuvių išeivių „Aušros“ šimtmečiui skirta fotografuotinė 1983 m. laida, bet dėl mus skyrusių sienų Lietuvos iš esmės nepasiekusi ir savo užduoties neatlikusi.

Profesorius emeritas Romas Lazutka. Nuo bankų lupikavimo ginkitės patys (ištrauka iš straipsnio portale LRT.lt, 2024-04-25).

Praejusią savaitę Lietuvos bankas (LB) paskelbė informaciją apie dar neragėto dydžio komercinių bankų pelnus. Ši savaime pikantiška žinia pataikė į kai kurių bankų pranešimų apie didinamas paslaugų kainas ir uždaramus skyrius srautą.

Nenuostabu, kad klientus, o jie yra kone visi gyventojai, tokios žinios glumina. Kur ribos lupikauti, kai ir taip dideli pelnai dar patrigubėja? Kita vertus, jau esame pripratę prie nusiskundimų, kad bankai turi menką interesą kredi-

tuoti verslus, ima dideles palūkanas, apsunkena paslaugų prieinamumą ir jas brangina. Šį sektorių apibūdinti tinka buvusio LB pirmininko Vito Vasiliausko sparnuota pastaba, kad moralė – ne bankinio verslo pasaulio dimensija.

Stebinti galėtų nebent vietinių vasalų uolumas saugoti užjūrio modernių feodalų rentas. Tačiau vietiniai bankų vadovai bei atstovai tam ir samdomi akcininkų. Todėl klausti reikėtų, ne kodėl siekiama astronominių pelnų, o kodėl tų siekių niekas nepažaboja.

Bankai veikia rinkose ir teoriškai jos pačios turėtų sukurti paslaugų kainų ir palūkanų ribas. Jei Europos centrinio banko neapgalvota politika sudarė sąlygas papildomoms bankų pajamoms, vieniems jų branginant paslaugas, kiti galėtų nesekti pavyzdžiu ir trindami rankas laukti, kol gobšuolio klientai atbėgs pas juos.

To nėra, rinkos savireguliacija neveikia, todėl pačią rinką turėtų disciplinuoti šalies centrinis bankas. Jis išlaikomas vietos gyventojų ir galėtų būti tarsi nuodėmingųjų komercinių bankų pasaulio bažnyčia, primenanti ir apie moralę.

Galėtų. Deja, kaip į eilinį komercinių lupikavimą, paskelbto beveik milijardinio visuminio pelno kontekste, atsakė LB? Atsakė, kad patys bankų klientai kalti, nes finansiškai neraštingi. Pasidavėte bankų viliotiniui mokėti kintamas palūkanas už būsto paskolą prieš kelerius metus, kai tos palūkanos buvo mažos. Esate finansiškai neraštingi, nes nematote prasmės kelis savo šimtelius ir tūkstantėlius pervesti į terminuotą indėlį. Taip jūsų neraštingumas ir padidina lupikautojų pelną keliolika ar keliomis dešimtėmis eurų. O dar klientai ir per daug nepatiklūs. Tą rodo jų pomėgis pinigus laikyti arčiau savęs, t. y. grynaisiais. Štai, išsigryninate išgąsdinti pranešimų apie Vakarų vilkinamą pagalbą Ukrainai, tai ir mokėkite už neraštingumą, nenorą būti drąsiems. Nesiskųskite. Klientai visada neraštingi, o bankai visada teisūs.

Tikiuosi, daug nesuklydau taip apibendrinamas LB valdybos nario spaudos konferencijų bankų derliaus šventės proga. O tiems, kas nepastebėjo cinizmo LB pranešime, buvo pridėta, kad labai dideli bankų pelnai naudingi jums patiems, finansiniai kumečiai. Po pasaulį pasklidusi žinia apie puikias bankininkystės sąlygas pigmėjų krašte pritrauks į jį naujų bankų. Jie galiausiai sukurs konkurenciją, kuri visas paslaugas jums atpigins. Bet tada pelnai turėtų mažėti ir bankai vėl išbėgs iš šalies. Tada bus jau kitos spaudos konferencijos, bet tiks ir seni pranešimai.

Profesorė emeritė V. Daujotytė-Pakerienė. Atsiminimai išlaisvina praeitį

(ištrauka iš interviu portale *kauno.diena.lt*, 2024-10-26).

Žurnalistė Samanta Urbonienė kalbina profesorę knygos „Kai rašai, nebijai. Autobiografiniai tekstai“ pasirodymo proga.

Koks jausmas aplankė išleidus šią knygą?

Ne, tai toli gražu nėra pirmieji autobiografiniai bandymai. Gyvename, juo lab bandydami ir pasisakyti-pasirašyti, ir autobiografiškai: tai reikštų ir remdamiesi autopatirtimi, ir ją permąstydami, ir perjausdami. Iš keliasdešimties įvairiažanrių mano knygų, kaip dabar galvoju, nėra nė vienos, kurioje nebūtų kokio mano gyvenimo grūdo.

Knyga „Kai rašai, nebijai“ yra visuminė, sutelkta į atskirojo savo gyvenimo peržvalgą, permąstymus, refleksijas. Iš kelių kartų prie jos grįžtant, užsiimant kitais darbais, ir vėl į ją gręžiantis, neužmirštant, kad ir tekstais, jei tik ir teksteliais, nužymimas daugiau nei 60 metų kelias. Toks daugkartinis kelias.

Didysis to rašymo Budėtojas ir Budintojas buvo man svarbus vokiečių filosofas Oswaldas Spengleris; jo didžiojo veikalo „Vakarų saulėlydis“ pradžioje įstrigusi mintis: „Pagaliau tegul bus leista ir man pasakyti šį tą asmeniško...“ Kai prie tos filosofo minties grįžau, jau buvau patikėjusi, kad kuo menčiau humanitarai pasisako, tuo mažiau ir pasako. Žinoma, tie pasisakymai yra įvairių žanrų, formų, būdų. Atsiminimai yra grįžimas į praeitį, jos laisvinimas. Tikiu šia autoterapija: išlaisvink savo praeitį ir kvėpuosi laisviau, būsi laisviau.

Koks jausmas, tiksliau – savijauta, kai knyga išleista ir nieko jai nei padėti, nei pakenkti nebegaliu? Tiesiog, kaip mane ne sykį yra įspėjęs Valentinas Sventickas, turiu su šia knyga gyventi. Ji pati nieko neprisiima – nei gerų, nei blogų žodžių, viską persiunčia man, dar ir patvirtindama, kad autorius ar autorė yra, egzistuoja.

Profesorius emeritas Albinas Bagdonas. Linkiu išsiugdyti vilties kultūros pagrindus

(ištrauka iš interviu: Pokalbiai psichologijos studijų 55 metų proga, VU naujienos, Filosofijos fakultetas, 2024-10-25).

Esate vienas pirmųjų psichologijos dėstytojų – dirbote Vilniaus universitete nuo pat 1969 m., kai čia buvo įsteigta psichologijos studijoms skirta katedra. Kaip joje atsidūrėte?

Vilniaus universitete esu nuo 1960 m. rugsėjo 1 d., kai įstojau į Gamtos fakultetą ketindamas tapti zoologu (nors labiau svajojau apie paleontologi-

ją – vieną iš geologijos specializacijų, bet tais metais priėmimo į geologijos studijas nebuvo). Studijuodamas zoologiją pradėjau domėtis ir tuo, kas dedasi tame minkštajame gyvūnų ir žmonių audinyje, kuris vadinamas smegenimis. Pradėjau lankyti besikuriančios Biofizikos ir neurokibernetikos laboratorijos seminarus. Jos iniciatoriai Eimutis Naruševičius, Dobilas Kirvelis ir Vladislovas Vanagas 1963 m. pasiūlė tęsti neuromokslų studijas Maskvos M. Lomonosovo universitete, jo Aukštosios nervinės veiklos fiziologijos katedrą baigiau 1966 m., įgydamas analogišką katedros pavadinimui specialybę. Tame pat universitete įstojau į aspirantūros studijas (Raidos biologijos instituto Jūrų žinduolių laboratorija).

Buvo sumanyta tyrinėti anuo metu labai „madingų“ gyvūnų – delfinų – smegenų ypatumus. Bet dėl didelės tų gyvūnų neurofiziologinių tyrimų savikainos buvo apsiribota „pigesiais“ gyvūnais – katėmis ir triušiais. Rengiau disertaciją apie smegenų jutimo centrų neuronų plastines savybes – gebėjimą prisitaikyti ir mokytis. Kadangi mano tyrimų vieta buvo Maskvos universiteto Filosofijos fakultetas (ten dirbo mano vadovas prof. Jevgenijus Sokolovas), turėjau galimybę dalyvauti 18-ajame pasauliniame psichologų kongrese (Fakulteto psichologijos katedros kartu su SSRS psichologų draugija buvo kongreso organizatoriai).

Kongrese teko bendrauti su docentais Alfonsu Gučiu ir Juvencijumi Lape. Ši pasaulio psichologų bendruomenės sueiga labai paspartino psichologijos plėtrą Sovietų Sąjungoje: jau 1966 m. rudenį įkuriami psichologijos fakultetai Maskvos ir Leningrado universitetuose, formuojasi atitinkami dariniai atskirų respublikų aukštosiose mokyklose. A. Gučas ir J. Lapė aktyviai imasi psichologijos studijų programos rengimo ir „stūmimo“ pro tuometinę biurokratiją Vilniaus universitete ir 1969 m. rugsėjo 1 d. programa pradeda sėkmingai vykdyti. Mano aspirantūros laikas baigėsi 1969 m. spalio 31 d., o nuo lapkričio 1 d. tapau Psichologijos ir pedagogikos katedros vyr. dėstytoju. Disertaciją apgyniau jau dirbdamas Vilniaus universitete 1970 m.

Kaip keitėsi psichologijos samprata nuo 1969 m. iki dabar?

1969 m. nepradėjome nuo nulio. Iš prieškarinio Kauno ir Vilniaus Stepono Batoro universitetų paveldėjome gana didelę biblioteką – visų kryptų psichologijos knygų, taip pat – labai gerai įrengtas laboratorijas, kuriose buvo prietaisų įvairioms psichologinėms funkcijoms tirti – spalvų maišymui ir skyrimui, stereoskopiniam regėjimui, atminčiai, Uznadzės nuostatoms (garsus

kartvelų psichologas Dmitri Uznadžė buvo sukūręs nuostatos teoriją – *aut. past.*) ir t. t. Bet dėl betvarkės ir biurokratinių reikalavimų naikinti „neįdarbintus“ prietaisus daugelis tų vertingų (ypač muziejiniu požiūriu) daiktų buvo suniokota. Ateina nurašymo laikas (vėlyvas ruduo), atsiranda nurodymas iš centrinės buhalterijos. Vyr. buhalteris kartais net su kirviu tuos daiktus sudaužydavo, kad tik kas nors nepasiimtų. Knygos buvo saugomos katedroje be rimtos apskaitos – dalį jų „pasiskolino“ darbuotojai ir pirmieji studentai, o buvo labai geros psichologinės literatūros daugiausia vokiečių ir anglų kalbomis.

Universitetas prenumeravo žurnalus – anglų kalba „Psychological Abstracts“, rusų kalba „Referativnyj žurnal“, kuriuose buvo skelbiamos naujaušios mokslinių straipsnių, pasirodžiusių pasaulio psichologijos žurnaluose, santraukos. Per metus gaudavome po 12 žurnalų numerių, apimtimi prilygstančių storai knygai. Prie straipsnio santraukos būdavo nurodytas autorius adresas, galėdavai jam parašyti ir paštu gauti visą straipsnį. Buvo tokia praktika, kad kai publikuoji straipsnį moksliniame žurnale, atspaudžia atskirai dar 30–50 tavo straipsnio kopijų, kurias gali siųsti kitiems. Prisirinkdavome krūvas tų atspaudų. Jei kurių nors cenzūra neleisdavo laisvai atsisiųsti, nueidavome į specialųjį fondą ir kai ką iš jų gaudavome.

Mes nebuvome atitrūkę, matėme pasaulines tendencijas, pavyzdžiui, mūsų pažinimo psichologijos tyrimai buvo labai artimi Vakarų psichologijai. Antai, docentė Eglė Rimkutė atliko tyrimus su akių judesiais: filmuodavo akių judesius ir žiūrėdavo, kaip žmogus mato tekstus, vaizdus ir t. t. 8–9 dešimtmečiais tokie tyrimai buvo „ant bangos“: net teorijos buvo sukurtos, kad mes mąstome ne abstrakčiai, bet akimis. Be to, turėjome galimybę važiuoti į Maskvos Lenino ir Užsienio kalbų bibliotekas, kurios kaupdavo praktiškai viso pasaulio žurnalus, mokslinę literatūrą.

Kai atsivėrė sienos, pas mus iš karto pradėjo važiuoti psichologai iš Vakarų, ypač daug sulaukėme lietuvių išėivių. Buvau Psichologų sąjungos prezidentas: iki 1988 m. ji vadinosi Psichologų draugija, 1989 m. Maskvoje paskelbėme, kad atsiskiriame. Beje, vienintelė respublika, kuri tada mus pasveikino, buvo Ukraina, net estų ir latvių psichologai supyko, kad mes skubame. Psichologų sąjungos pagrindas buvo mūsų tuometinis jaunimas – universitete jau buvome išleidę 15 psichologų laidų.

Pro mano rankas praėjo turbūt netoli 6000 psichologų. Dėsčiau ir tuometiniuose Klaipėdos, Šiaulių universitetuose – jie rengė logopedus, specialiuosius pedagogus. Važinėjome į tarptautines konferencijas. Specialiosios psichologijos laboratorija 1990 m. ypač glaudžiai pradėjo bendradarbiauti su švedais. Pamenu, 1991 m. prieš pat sausio 11-ąją mėginome atkurti tradiciją – organizavome, regis, 9-ąją konferenciją „Psichologija Baltijos respublikose“. Prieš ir po sausio įvykių nebuvo paprasta išsiųsti svečius namo, švedų kolegos grįžo į gimtinę autobusu per Estiją, nebeskrido per Maskvą. Net su svečiais iš Maskvos ir Gruzijos turėjome didelių problemų.

Mes gana anksti pradėjome keisti studijų programą – tolome nuo plačiai Sovietų Sąjungoje priimtos I. Pavlovo aukštosios nervinės veiklos koncepcijos, palikome tik vieną neurofizilogijos bloką. Atėjo dėstyti naujų žmonių – docentas Feliksas Laugalys skaitė neurofizilogijos paskaitas. Be to, kvietėme dėstytojų iš Medicinos, Gamtos fakultetų, kurį laiką buvo dėstoma neurokibernetika. Plėtojosi patys studijų dalykai ir kryptys, pavyzdžiui, darbo psichologijoje atsirado organizacinei psichologijai skirta dalis, kurioje buvo telkiamasi ne tik į darbo vietos įrengimą, bet ir į pačios veiklos organizavimą, psichologinį klimatą, psichometrinių statusą.

Prasidėjo gilesnė profesinių interesų diferenciacija. Radosi dėstytojų, kurie pasuko klasikinės psichologijos kryptį link – jungistai, froidistai, adleristai, kognityvistai, biheivioristai ir pan. Tos kryptys mums ir anksčiau buvo žinomos, dar iš tarpukario laikų. Tačiau tam, kad tam tikroje srityje ar kryptyje būtų dirbama, kad joje virtų gyvenimas, reikėjo žmonių su konkrečiais interesais. Jie atsirado atėjus jauniems aktyviems dėstytojams. Iš karto po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo buvo įsteigta Klinikinės psichologijos katedra ir klinikinės psichologijos magistrantūros studijų programa. 1992–1994 m. prasidėjo dar ryškesnė diferenciacija – skeidimasis jau minėtomis atskiromis psichologijos kryptimis.

Ko palinkėtumėte kolegoms psichologijos studijų 55-mečio proga?

Būti laimingiems – išsiugdyti vilties kultūros pagrindus. Yra aukšs – mano minėtų eksterenalų kultūra. Jos atstovai mano, kad dėl nesėkmingo, o kartais tariamai nesėkmingo asmeninio gyvenimo kalti kiti – valdžia, universitetas ar dar kas nors. Bet viskas priklauso nuo paties žmogaus, ką jis pats sukuria, koks jo įnašas ne tik į bendrą gėrį, bet ir į asmeninį klestėjimą. Laimingiausias žmogus, kuris suvokia, kad jis pats yra savo gyvenimo kalvis ir tos „kalvys-

tės“ teigiamas patirtis gali perduoti ir kitiems. Aš norėčiau, kad dabartiniai studentai, ypač psichologai, būtų ne tik savo gyvenimo kalviai, bet ir diegtų tokios kalvystės – vilties kultūros – pamatus Lietuvoje. Vilties kultūra – tai ne pasyvus geresnio gyvenimo ar atsitiktinių sėkmių laukimas. Tai gebėjimas įprasminti savo ir kitų gyvenimus (tiek sėkmingus, tiek nesėkmingus), suvokti gyvenimo sudėtingumą, priimti sprendimus, už kuriuos pats ir atsakai, nekaltindamas kitų.

Filmų ciklas apie Lietuvos mokslininkus

(<https://epika.lrt.lt/search?q=genetikas.+va>)

Šie mokslo populiarinimo filmai buvo keletą kartų parodyti per regionines televizijas:

- Knygotyrininkas Domas Kaunas. Dokumentinis filmas. Rež. Justinas Lingys.
- Genetikas Vaidutis Kučinskas. Dokumentinis filmas. Rež. Justinas Lingys.

Radijo laidos

Paminėtinos dvi LRT radijo laidos, kuriose dalyvavo prof. emeritas **D. Kaunas**:

- *Kultūros savaitė*, 2024-11-16. Apie Anykščių rajono savivaldybės Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių viešosios bibliotekos spaudos unikumą: akad. Antano Tylos bibliotekai padovanotoje asmeninėje bibliotekoje surastą iki šiol laikytą be žinios dingusių knygnešio Jurgio Bielinio knygėlę *Maldos taikai išprašyti: (į šv. Jacky)* (Vilnius, 1916, 16 p.). Laidos redaktorė Alma Valentiniėnė.
- Radijo stotis XFM, 2024-11-30. Laida skirta 1918 m. Tilžės aktui dėl Mažosios Lietuvos suvienijimo su Didžiąją Lietuva. Laidos vedėjas ir redaktorius Kęstutis Pulokas.

2 priedas

PROFESORIAUS EMERITO V. LAKIO 2024 M. KELIONĖS

1. Čilė, Bolivija ir Peru. 2024 sausis. Tai buvo ekstremali kelionė, gausi įspūdžių ir itin sunki. Atakamos dykumoje ir beveik visoje Bolivijoje teko keliauti 4 000–4 500 m aukštyje virš jūros lygio. Trūko deguonies. Todėl kai kurie bendrakeiviai alpo, kiti nuolat vartojo vaistus. Man pavyko apsieti be jų, nors neretai pagalvodavau, ar dar ilgai pavyks keliauti nenualpus. Bet įspūdžiai atpirko viską.

Svarbiausi objektai buvo: Atakamos dykuma Čilėje, Bolivijos kalnai bei druskos dykuma ir Maču Pikču Peru.

Atakamos geizeriai. Panašu į stebuklą. Pati sausiausia vieta pasaulyje. Aukštis – 4 200 m. Nuo deguonies trūkumo vos pajudėjus pradeda svaigti galva. Plaučiai taip pradeda gaudyti orą, kad atrodo, jog krūtinė sprogs. Ir čia pat iš po žemės trykšta geizeriai. Negiliai po žeme verda magma, o virš jos teka dvi upės (iš kur?).

Susidarius spaudimui garai pralaužia žemės pluta ir veržiasi į paviršių. Bet įdomiausia yra tai, kad stovint geizerių vietovėje juda žemė. Taip ir jauti magmos kunkuliavimą.

Atakamos dykumoje netrūksta ir kalnų. Uolienos įvairių spalvų. Sunku patikėti, kad tai realybė. Jautiesi kaip Marse. Uolienų spalva priklauso nuo to, kokie mineralai dominuoja.

Nenuspėjami **Bolivijos** kalnai, dykumos ir lagūnos. Visko po truputį, bet vyrauja smėlio ir akmenų mišinys.

Neįtikėtinos ir nesikartojančios Atakamos kalnų formos.

Čia pat ir kalnai, ir gražiausias smėlis.

O čia gražiausio smėlio pripustyta kopa. Tokių ten netrūksta.

Čia ne žmogaus rankų darbas. Taip padarė vietinis ledynmetis prieš 8 metus. Tokia vietinė gamtos anomalija. Panašių anomalijų yra ir daugiau. Viename regione čia žiema, temperatūra 10–15 °C. O aplinkui tropikai.

Druskos dykuma
Bolivijoje.

Tai unikali vieta. Druskos dykumos plotas per 10 000 km². Tai šeštadalis Lietuvos teritorijos. Druskos klodo sluoksnis – apie 120 m. O vietomis siekia 200 m. Paviršius toks lygus, kad visureigiai visomis kryptimis važinėja tokiu pat greičiu, kaip ir autostradoje. Pačiam judėti nelengva, nes ji yra aukščiau 3 500 m. Jei nejudi, tai lyg ir gerai. Bet jei bent kiek intensyviau pajudėjai, apie tai iš karto praneša širdis, krūtinė ir nežymus galvos svaigimas. Druska švari. Atrodo, gali semti ir pilti į druskinę.

Viduryje druskos dykumos kalnas, apaugęs kaktusais.

Čia tas pats kalnas kiek iš toliau. Druska blizga kaip veidrodis.

ĮSPŪDIS NEPAKARTOJAMAS. Čia ir viešbutis, pastatytas iš druskos. Viduje visi baldai, lovos, stalai suolai iš druskos. Galima nakvoti. Vienos nakties kaina – 120 dolerių. Susiruošusiems šiai pramogai būtina žinoti, kad saulėtą dieną oro temperatūra gali pakilti iki 40 °C, o naktį atvėsti iki –20 °C. Tai bent smagumėlis. O nudegti galima nebūtinai būnant saulėje. Užtenka, kad druska kaip veidrodis atspindėtų saulės spindulius. Ir, žinoma, būtina turėti akinius nuo saulės, nes kitaip gali blogai baigtis. Teko matyti kelis gyvenamuosius namus, pastatytus iš druskos.

Peru deimantas Maču Pikču. Tai beveik nepalietas inkų miestas. Amerikos kontinente yra daug indėnų pėdsakų. Tačiau niekur nėra taip gerai išsilaikiusio miesto. Taip atsitiko dėl dviejų priežasčių. Pirmą, statydami inkai naudojo joks jungiamosios medžiagos. Akmenys būdavo taip nušlifuojami ir suglaudžiami, kad sienos tapdavo kaip monolitas. Nors tose vietovėse dažni žemės drebėjimai, bet ir jie nesugriovė pastatų. Antra, šio miesto neaptiko ispanų konkistadorai. Jie, kaip ir įprasta grobikams, visur stengėsi ištrinti bet kokius indėnų buvimo pėdsakus, naikino ir plėšė viską. Maču Pikču oficialiai buvo atrastas 1911 m. ekspedicijos, kuriai vadovavo amerikiečių profesorius ir archeologas Hiram Bingamas. Miestas yra 2 400 m aukštyje. Čia, kaip ir visur kitur indėnų miestuose, laiptų pakopos pusmetrinės. Tai miestas tarp debesų. Maču Pikču apylinkėse vyrauja švelnus klimatas, todėl yra gana vėsu ir dažnai lyja.

Apačioje – miesto panorama stambesniu masteliu.

2. Sacharos dykuma ir Atlaso kalnai. 2024 m. spalio. Kelionė buvo šiek tiek varginanti, bet labai įspūdinga. Sachara yra didžiausia pasaulio dykuma. Prieš 10 000 metų ten buvo savana ir gyveno žmonės.

Sacharos dykuma prieš 6 000 m. ir dabar.

Dažnai įsivaizduojame, kad Sachara – tai ištisi smėlynai. Faktiškai didesnę jos dalį sudaro akmenynai. Sacharos plotas yra 9 mln. km². Ji yra 11 valstybių teritorijoje. Ilgus šimtmečius iki dar neseniai per Sacharą ėjo karavanai su prekėmis. Sako, kad paskutinis karavanas ėjo 1975 m. Karavanai apsistodavo karavansarajuose. Ten poilsavo ir vyko prekių mainai. Dabar karavanai neina, bet karavansarajai tebeveikia.

Taip atrodo akmeninga Sachara.

Sacharos smėlio kopos.

Sachara. Dabar vidurdienis, bet pusto smėlį ir atrodo tarsi būtų rūkas.

Nors, kaip minėjau, Sacharoje dominuoja akmenynai, nors netrūksta ir smėlio kopų. Jos yra įspūdingos. Bet keliauti per jas pėsčiomis, kaip ir per visą Sacharą, būtų labai sunku. Neįmanoma įsivaizduoti, kaip karavanai ėjo per Sacharą maždaug 1 500 km. Nepatyręs keliautojas be vedlio kaip mat prarastų orientaciją, nes orientyrų nėra. Objektai, kuriuos galima matyti, yra kopos, kalnai, pavieniai medžiai ar net giraitės. Neretai tolumoje keli objektai matomi kaip vienas orientyras. O priėjus arčiau paaiškėja, kad jie yra skirtingose vietose.

Išlipus iš visureigio akiniai nuo saulės labai greitai aplimpa smėliu. Sacharoje daug kartų vyko Dakaro ralis. Pabuvojus tapo aišku, kodėl ten lūžta automobiliai ir žūva motociklininkai.

Čia Sacharos „autostrada“. Smėlio pūgos, kalniukai, grioviai ir pasitaikantys akmenys greitai atveda į „protą“. Nuvažiavus šimtą kitą kilometrų tavo visi vidaus organai būna pavyzdingai „išmasažuoti“. Kelionė per Sacharos dykumą labiausiai tinka aštrių pojūčių mėgėjams. Sacharos pietuose gyvena berberai. Savo išvaizda jie priklauso europidų rasei. Iš viso įvairiose Afri-

Pietaujame berberų kavinėje.

Šitam žmogui 65 metai, bet į datulių palmę įlipo ir nulipo greitai kaip katė.

kos šalyse jų priskaičiuojama 45 mln. Jie turi savo kalbą, raštą ir mokyklas. Berberai yra musulmonai, bet jų gyvenimo būdas panašus į europiečių.

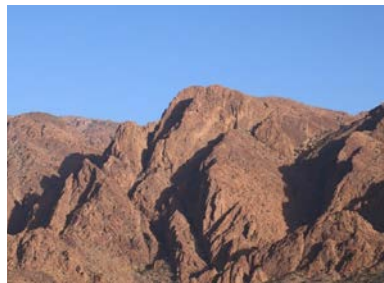
Atlaso kalnai. Jie driekiasi per kelias valstybes: Maroką, Alžyrą ir Tunisą. Jų ilgis daugiau kaip 2 000 km. Juos sudaro trys kalnagūbriai – Aukštasis Atlasas, vidurinis Atlasas ir Antiatlasas. Jie labai įdomūs tiek savo struktūra, tiek ir formomis.

Nedažnai, bet dar jodinėjama ir kroviniai pergabenami pasitelkus asilukus.

Smėlio ir akmenų mišinio kalnai.

O čia jau įprastiniai, kaip ir kitur, kalnai.

O čia jau molio ir akmenų mišinys.

**Gerų Jums kelionių.
Profesorius emeritas V. Lakis.**

3 priedas

PROFESORĖS EMERITĖS Z.A. KUČINSKIENĖS LAIŠKAI IŠ ARGENTINOS

Laivas „Biglis“ (*Beagle*) buvo tvirtas brigas, statytas 1818–1820 m., į kurį 1831 m. gruodžio 27 d. Devonporto (netoli Plimuto) uoste vos 22-ųjų pradedantysis mokslininkas Č. Darvinas įžengė ir keleriems metams atsisveikino su Anglija. Savo kelionės įspūdžius jis aprašė knygoje: „Gamtininko kelionė aplink pasaulį *Biglio* laivu“. Ši 486 p. knyga patraukė mūsų dėmesį ir, ją perskaitę, leidomės į kelionę po Argentiną, kurios ilgis – apie 3 800 km.

1 laiškas

2024-03-01, penktadienis, 16:57, Argentina

Buenos días, rašau iš viešbučio Buenos Airėse – skrydis laiku, sėkmingas (truko 13 val.). Skridome aukštai – 11 km 600 m. Atlanto vandenyno pusėje labai žaibavo (gražu žiūrėti). Iš oro uosto į viešbutį (centre) automobiliu apie 40 min. Automobiliai gana seni. Keliai geri, dažniausiai mokami. Namai panašūs į Kuboje (Havanoje) – su bokšteliais, kurie link centro aukštėja. Centre namai dideli, daug kur senoviniai gražūs, su kolonomis, ispaniško stiliaus. Dieną temperatūra yra apie 28 °C, vakare 21 °C. Labai žalia, daug medžių (ir senų), įvairių rūšių žydinčių akacijų.

2 laiškas

Skrydis į Ugnies Žemę truko 3.30 val. Fantastika !!! Gyvenimo pabaigoje atsidūrėme Žemės pabaigoje – *Fin del Mundo* (Pasaulio pabaiga). Tai Ugnies Žemės (*Tierra del Fuego*) paskutinis Žemės taškas Ušuaja – vartai į Antarktidą (vietinių kalba reiškia „those who came from the West“). Skrendant buvo matyti snieguoti kalnai, Magelano sąsiauris, Biglio kanalas. Oras puikus, saulė, vėjas, labai gaivu. Pasitiko tiksliai, kaip ir planuota (apskritai viskas vyksta minutės tikslumu). Miestelis turistinis, žvejų laivai, daug jachtų, panašus kaip ir Šiaurės salose – namai išsibarstę kalvose, eiti reikia tai į kalną, tai nuokalnėn. Apsigyvenome Patagonijos viešbutyje, vaizdas per langą į Biglio kanalą – kaip atvirukas. Skaniai papietavome mėgaudamiesi šviežiai pagauta žuvimi, jūros gėrybėmis iš Biglio kanalo.

3 laiškas

Pažintis su Ugnies Žeme ekskursijoje autobusu po Nacionalinį parką. Diena puiki – saulė, bet apie 3–4 °C, „nupučiantis“ vėjas ir teko apsivilkti viską, ką turime. Vaizdai pribloškiantys.

Andų kalnai snieguotomis viršūnėmis (už jų – Čilė), Biglio kanalas, Roko ežeras.

Kelionė pasaulio pabaigos traukinuku.

4 laiškas

Skrydis į El Kalafatę. Oras puikus, nors iš ryto vėsu, bet dieną sušyla iki 14 °C. Skrendant gerai buvo matyti Biglio kanalas, kuris priklauso Argentinai ir skiria Ugnies Žemę nuo Horno rago (priklausančio Čilei); taip pat Magelano sąsiauris (priklausantis Čilei), kuris skiria žemyninę Pietų Amerikos dalį nuo Ugnies Žemės. Puikiai matyti snieguoti Andai, o nuo kalnų iki pat Atlanto vandenyno – Patagonijos pampa – rudai pilka dykuma su kerpių, samanų ir išdžiūvusios žolės kupstais. Vėliau gidas paaiškino, kad tai daugiau stepė, dykuma, o pampa yra derlinga žemė, esanti aukščiau, link Buenos Airių (ten gyvulininkystė). Taigi po buvusios žalios Ugnies Žemės nusileidome kaip į Mėnulio paviršių. Oro uostas tolokai (apie 50 km) nuo gana naujai pastatyto mažo vienaukščių namų miestelio.

5 laiškas

Iš El Kalafatės – kelionė į Perito Moreno (pagal atradėją) ledyną. Mikroautobusas iš viešbučių surinko 11 keliautojų. Gidas – jaunas argentinietis, gerai kalbantis angliškai – tikras profesionalas. Iki ledyno yra apie 80 km, ir jau pirmas sustojimas įspūdingas – ledynas kaip liežuvis leidžiasi į Argentinos ežerą (tai didžiausias Argentinos ežeras). Ledyno ilgis yra apie 30 km (30% yra Argentinos ir 70% priklauso Čilei); ledo storis po vandeniu yra 70–120 m, o virš vandens – panašiai tiek pat. Atvėso. Sėdome į laivą ir plaukdami link ledyno pamatėme jo įspūdingą aukštį.

Atskilus kad ir nedideliems ledo luitams, laivas net sudreba. Visi apsilviko viską, ką turėjo, nes

tikrai buvo šalta. Laimei, buvo saulė ir ramus oras, o kai pakyla vėjas, jis gali siekti ir iki 70–100 km/h. Sustojome keliose vietose pasigrožėti vaizdais, pavalgyti (labai gerai viskas organizuota), pasivaikščioti gerai įrengtais takais. Takai skirtingo ilgio ir sudėtingumo (pagal spalvas), leidžiasi link ledyno skirtingais kampais (visų takų ilgis – apie 4 km). Ledyną galima apžiūrėti iš aukščiau arba nusileisti iki apačios. Grįžę į El Kalafatę pasivaikščiujome centre ir, gerokai paklaidžioję, vos parpėdinome „namo“ (buvome prisirengę nuo šalčio apsaugančiais rūbais, o mieste – per 10 °C, saulė). Tik grįžę negalėjome patikėti, kad pradėjo lyti kaip iš kibiro, bet trumpai.

6 laiškas

Kelionė prie Todo ir kitų ledynų. Saulė, bet vėsiu negu vakar, vėjas. Važiavome mikroautobusu 47 km iki laivo (3 aukštų katamarano) Argentinos ežere, kuris yra didžiulis (gal net didesnis už Baltiją). Apie 1,5 val. plaukėme iki Spegacinio (pagal atradėją) ledyno. Priplaukėme arčiausiai per 3 km (arčiau negalima), bet ir iš čia jis atrodė milžiniškas. Prieš keletą metų nuo jo atsilo „nemažas“ ledo luitas ir sukėlė cunamio bangą. Nuo ledu padengtų kalnų žemyn vingiuoja ledo upeliukai. Apie valandą plaukėme iki kito ledyno – Upsalos. Jis milžiniškas, ilgis ir plotis matuojami dešimtimis ir šimtais kilometrų. Aplink plaukioja aisbergai – tai atskilę milžiniški ledo luitai gražios mėlynos spalvos, kurių tik apie 10% yra virš vandens ir jie keliolika kartų didesni už laivą.

7 laiškas

Visos dienos kelionė iš El Kalafatės per Buenos Aires į Saltą. Bagažas vėlavo (mus pasiekė kitos dienos ryte).

8 laiškas

2024-03-09

Sunki, bet gausi įspūdžių diena prasidėjo 5 val. ryto – atkeliavo lagaminai (svarbu, nes po ledynų reikėjo lengvų rūbų). Mikroautobusu su grupe 10 turistų ir gide per Andų kalnus vykome iki Kafajatės. Kelionė, trukusi apie 4 val. kalnų keliais, labai įspūdinga. Kalnai ir uolos įvairių formų ir spalvų, o slėniai kažkada buvo jūros dugnas. Pakilome į 1 500 m aukštį. Kalnai susiformavo per milijonus metų susidūrus tektoninėms plokštėms – Atlanto plokštė palindo po Ramiojo vandenyno plokšte. Po to veikė laikas, žemės drebėjimai, vulkanų dulkės, vėjas bei vanduo. Ir dabar žemės drebėjimai vyksta nuolat (net ir šiandien kelyje buvo užvirtę keletas „akmenukų“), o tekančios upės vandeningumas kinta kasdien. Vanduo gražios molio spalvos. Kafajatė yra vynuogynų karalystė. Vienoje estancijoje (dvare) degustavome vyną, susipažinome su gana senoviniu gamybos procesu. Dvarų pastatai ispaniško stiliaus, atviromis arkomis. Temperatūra per 35 °C. Pietums – vietinis maistas. Čia ypač (ir visur, kur valgėme) yra skanūs mėsos (avienos, jautienos, kt.) troškiniai. Miestelyje, kurį juosia kalnai, pastatai vieno aukšto, senovinio ispaniško stiliaus, o žmonės indėniško gymio. Suvenyrai gražių argentinietišku raštų ir spalvų. Grįždami į Saltą sustojome keliose vietose: viena jų – tai amfiteatras, buvusio galingo (jau išdžiūvusio) krioklio išgraužtas uoloje kaip vamzdis, kuriame puiki akustika. Ant uolų auga dideli kaktusai. Salta – ispaniško stiliaus labai senas miestas. Teritorija didelė, gyventojų mieste apie 700 tūkst., Saltos regione – apie 1 mln 400 tūkst. Kaime vyrauja žemdirbystė: auginamas tabakas, kukurūzai, pupos ir Čilės pipirai; Kafajatės regione – vynininkystė. Labai gera gidė, kuri savo pasakojimą iliustravo dainomis ir šokiu.

9 laiškas

Skrydis iš Saltos į Iguasū. Mes jau tropikuose, ir tai iškart pasijautė išlipus iš lėktuvo. Skrendant matyti milžiniški atogrąžų miškų masyvai – Nacionalinis parkas, kuriame ir mūsų viešbutis. Tai 1–2 aukštų nameliai, pasiekiami

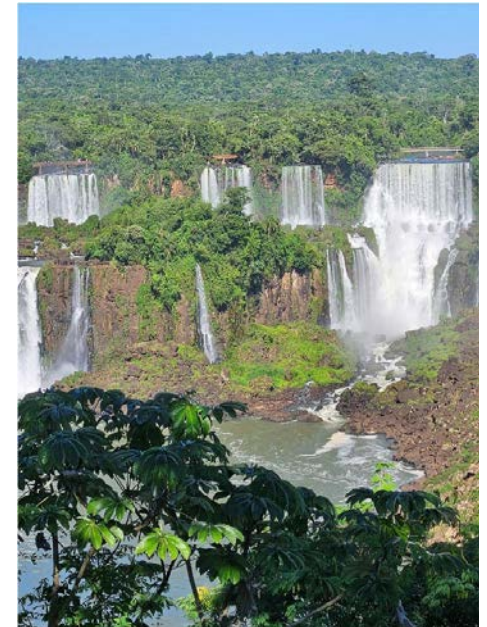
pakeltais nuo žemės mediniais takais. Karšta, o lietus nenuspėjamas. Visur apie žvėris įspėjantys kelio ženklai. Į miestelį galima nuvykti dviračiu (esant 35 °C) arba taksi (atstumas nemažas). Pagrindinė gatvė panaši į Basanavičiaus gatvę Palangoje, tik didesnė. Temsta labai staiga.

10 laiškas

Gyvename tikrose džiunglėse, kurios yra antros pagal dydį Pietų Amerikoje po Brazilijos Amazonės džiunglių. Bet jos pirmąją pagal augalų ir gyvūnų įvairovę. Įspūdingi tapyrai, sveriantys iki 360 kg (dėl to ir pavojingi), kapibaros, jaguarai, pumos, panašūs į beždžiones koačiai – čia jų gausu šmirinėjančių aplink turistus. Jūrų kiaulytės sveria net iki 100 kg. Yra krokodilų, įvairių nuodingų gyvačių, daugybė drugelių, kitų mažų gyvių rūšių. Nacionaliniame Iguasu krioklių parke vaizdai įspūdingi, atstumai nemaži, bet visur patogūs vaikščioti pakelti takai. Karšta – vidutinė temperatūra ir šiuo metu yra 42 °C, o jutiminė dėl drėgmės ir dar didesnė. Kriokliuose per 1 s prateka iki 12 750 m³ vandens (palyginimui – Niagaros krioklyje metinis vidurkis apie 5 525 m³). Čia ir skaniausi Argentinoje ledai. Žmonių per dieną būna per 2 000 (per šventes, pvz., Velykas, būna iki 12 tūkst.), bet visa organizacija labai gera.

11 laiškas

Kelionė prie Iguasu krioklių iš Brazilijos pusės. Važiuojant tęsėsi atogrąžų miškas, o žemė raudonos spalvos – ji labai derlinga. Persėdę į Nacionalinio parko autobusą ir pavažiavę apie 6 km, toliau iki krioklių ėjome apie 1,5 km. Prieš tai visi atvykusieji gausiai purškėsi nuo ligų sukėlėjus pernešančių uodų, kitų vabzdžių.

Vaizdai, kuriuos išdavė jau garsas, atsivėrė neaprėpiami, užburiantys. Iš Brazilijos pusės viskas atrodė kaip milžiniškas fantastinis amfiteatras – kriokliai iš visų pusių.

Takai labai patogūs, visur apžiūros aikštelės, kurių gale prieini beveik prie pat krintančio vandens. Temperatūra per 35 °C. Grįžus iš Brazilijos nuo krioklių, laukė skrydis į Buenos Aires. Lėktuvui pakilus, atsivėrė atogrąžos ir kriokliai iš paukščio skrydžio.

O prieš leidžiantis pasitiko audra: sutemo, pradėjo mėtyti lėktuvą. Bet pavyko nusileisti sklandžiai, nors vėjas buvo stiprus ir pylė kaip iš kibiro.

12 laiškas

Išvyka į argentinietišką estanciją. Išsigiedrijo. Pasitiko gaučai, vaišino tradicinėmis argentinietiškomis empanadomis – trapios tešlos pyragėliais, įdarytais jautiena ar vištiena. Visoje Argentinoje jos šiek tiek skiriasi, bet visur, kur jas valgėme, buvo šviežios ir skanios. Apžiūrėjome namus, muziejų (pa-

našu, kaip aprašyta S. Montefiore romanuose apie Argentinos gyvenimą 20 a. pr.). Visi turistai (apie 100) buvo pakviesti pietų. Valgių buvo tiek, kad būtų užtekę visai mūsų kelionei. Kepa čia pat ant ugnies šviežia mėsa: argentinietiška jautiena, vištiena ir kiauliena – ó rūšių mėsos patiekalai. O pabaigoje – ypač skanūs ledai, vaisiai (visur, kur juos valgėme, prinokę, saldūs). Po to – koncertas: argentinietiškas tango, kiti argentinietiški šokiai ir muzika.

13 laiškas

Ekskursija po Buenos Aires. Centrinėje miesto dalyje yra apie 3 mln gyventojų, o su rajonais ir provincijoje – per 20 mln. Tai antras pagal dydį miestas Pietų Amerikoje po San Paulo. Argentinos vėliavos spalvos: mėlyna reiškia dangų, pirma balta – debesis, antroji – vandenį.

Aplankėme įvairius miesto rajonus (La Boca su garsiu futbolo klubu, Caminito gatvę), kapines, kuriose palaidota E. Peron, parkus, paminklus (jų daug). Pabaigoje – ekskursija po Kolono teatrą (*Teatro Colon* – Kolumbo teatrą). Įdomi istorija: jis pradėtas statyti 1890 m.; statė 3 architektai: pirmasis italas staiga mirė 44 metų, antrasis italas taip pat mirė 44 metų. Po kelerių metų atvyko trečiasis architektas – prancūzų kilmės belgas, ir po 20 metų užbaigė statybą. Premjera šiame teatre buvo *Aida*.

Teatre yra geriausia pasaulyje akustika. Bet ji siekia tik 70% tos akustikos, kuria išsiskiria natūralus gamtos darinys – uola-vamzdis, per milijonus metų Andų kalnuose išgraužtas krioklio (matėme važiuodami per kalnus į Kafajatę). Tai antrasis Kolono teatras – pirmasis buvo pastate, kuriame dabar Nacionalinis Argentinos bankas. Tuomet premjera jame buvo *Traviata*.

dyti ir priešingai). Taigi apsisukome ir nuėjome centro link į pėsčiųjų gatvę – *Florida street*. Lynojo. Oro uoste užsiregistravome – bagažas jau galėjo sverti iki 25 kg (Argentinos skrydžiuose leidžiama iki 15 kg). Artėjant įlaipinimo laikui išvydome užrašą, kad skrydis vėluos dėl *Lufthansa* streiko.

Ir taip atidėliojus skrydį kelis kartus, po 5 val. laukimo, skrydis – 13 val. į Frankfurtą ir po to į Vilnių. Lagaminas atkeliavo pats paskutinis. Po gausybės įspūdžių pasiekėme namus.

Sėkmės kelionėse.

Profesorė emeritė Z.A. Kučinskienė

14 laiškais

Paskutinis Buenos días. Iki skrydžio laiko turėjome. Paklausus viešbutyje, ką būtų galima netoliese įdomaus pamatyti, patarė eiti žemyn, kaip supratome, link upės. Paėjome kvartalą, antrą ir sustojome pažiūrėti į žemėlapi, nes nelabai patiko nutolti nuo centro (matėme ir gulinčius benamius). Sankryžoje priėjo vyras (panašus į gidą) paklausti, ar nereikia padėti. Jis žemėlapyje parodė, kur esame, ir pasakė tolyn neiti, o telefonus ir viską iš rankų paslėpti, kuprines pasikabinti iš priekio ir daugiau neklausti kelio (gali nuro-

PADĖKOS

Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubas nori pažymėti ypač malonius santykius tarp klubo valdybos ir Vilniaus universiteto administracijos. Norime padėkoti už nuolatinį rūpestį senjorais emeritais VU Rektoriui **prof. R. Petrauskui**, Vilniaus universiteto organizacijos vystymo ir bendruomenės reikalų prorektorei **prof. V. Pakalniškienei**, kancleriui p. **R. Balčiūnai-čiui**, akademinio protokolo renginių koordinatorėi p. **E. Kirlytei**, prorektorių padėjėjai p. **V. Butkutei**, komunikacijos ir rinkodaros skyriaus asistentams p. **V. Valiukonytei** bei p. **H. Žalūdai** ir daugeliui kitų asmenų, be kurių būtų sunku įsivaizduoti VU PE klubo veiklą. Turime paminėti gerb. p. **Z. Manstavičienės** mums labai svarbų darbą. Tai nuolatinis visų mūsų raštų redagavimas, pradedant mūsų klubo tinklalapiu ir baigiant šia ataskaita. Nuoširdus AČIŪ.

2024 m. ataskaitos projektą parengė
VU PEK prezidentas profesorius emeritas V. Kučinskas.
Apsvarstė ir pritarė VU PEK valdyba 2025-01-07.

Kalbos redaktorė Zita Manstavičienė
Maketuotoja Nijolė Bukantienė

Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222 Vilnius
info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt/en/
www.knygynas.vu.lt, www.zurnalai.vu.lt

Spausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13b, LT-09109 Vilnius

